

## LÕUNA-EESTI DEMOGRAAFILISEST ARENGUST AASTAIL 1711—1780

H. Ligi

Mõni aasta tagasi ilmunud pikemas kirjutises tegi autor esmakordselt katsed üksikasjalikumalt vaadelda Lõuna-Eesti, täpsemalt Liivimaa kubermangu Eesti osa demograafilist arengut 1710.—1711. a. katku ja pärisorjuse kaotamise vahelisel perioodil.<sup>1</sup> Artikli piiratud mahu tõttu tuli piirduda adramaarevisjonide ja hingeloendite vastavate andmete esitamise, kommenteerimise ja analüüsimisega. Eestimaa demograafilisele arengule pühendatud tööd aga näitavad, et rahvaarvu dünaamika jälgimisel tuleb paratamatult abi otsida teistest allikatest, esmajoones kõnesoleval ajavahemikul abiellumiste, sünni- ja surmajuhtumite üle jooksvat arvestust pidanud kirikuasutuste materjalidest.<sup>2</sup> Täiel määral on nendele tuginenud oma pärast käesoleva kirjutise valmimist ilmunud väitekirjas H. Palli.<sup>3</sup>

Et käesolev töö on autori eespool viidatud artiklite järjeks ja täienduseks, pole vajadust pikemalt peatuda probleemi historiograafia, allikate<sup>4</sup> ega meetodika juures. Piirdugem praegu meetrikaraamatute lühikese iseloomustusega.

Meetrikaraamatutes, millest varasemad pärinevad XVII sajandist, registreeriti eelkõige abiellumised, sünni- ja surmajuhtu-

---

<sup>1</sup> Ligi H. Talurahva arv ja paiknemine Lõuna-Eestis aastail 1711—1816. — Uurimusi Läänemere- ja Põhjala ajaloo kohta. II. Tartu Riikliku Ülikooli toimetised, 1976, vihik 371, lk. 33—101.

<sup>2</sup> Vahtre S. Eestimaa talurahvas hingeloenduste andmeil (1782—1858). Tallinn, 1973; Ligi H. Talurahva arvu dünaamikast Eestimaal XVIII sajandil (adramaarevisjonide andmeil). — Rmt.: Studia historica in honorem Hans Kruus. Tallinn, 1971, lk. 223—256; Ligi H. Talurahva arv ja paiknemine Eestimaa kubermangus XVIII sajandil. — Uurimusi Läänemere- ja Põhjala ajaloo kohta. I. Tartu Riikliku Ülikooli toimetised, vihik 316, lk. 231—310.

<sup>3</sup> Палли Х. Естественное движение сельского населения Эстонии (1650—1799). Таллин 1980, 1—111.

<sup>4</sup> Meetrikaraamatud kinnitavad autori poolt Liivimaa (*excl.* Saaremaa) adramaarevisjonide andmete usaldusväärsuse kohta juba varem avaldatud kahtlusi. Ligi H. Talurahva arv ja paiknemine Lõuna-Eestis, lk. 36—39.

## Litvima maakihelkondade 1711.—1819. a. meetrikaraamatute säilimine

| Kihelkond              | ENSV<br>RAKA<br>fondi<br>nr. | Laulatused<br>aastail                      | Ristimised<br>aastail                      | Matused<br>aastail                         |
|------------------------|------------------------------|--|--|--|
| 1                      | 2                            | 3  | 4  | 5  |
| <b>Tartumaa</b>        |                              |  |  |  |
| Torma                  | 1265                         | 1721—43,<br>1747—1819                      | 1721—43,<br>1747—1819                      | 1721—32,<br>1747—1819                      |
| Lohusuu                | 1265                         | 1722—41, 1744,<br>1747—1819                | 1722—40,<br>1747—1819                      | 1722—40, 1744—45,<br>1747—1819             |
| Laiuse                 | 2434                         | 1739—1819                                  | 1739—1819                                  | 1739—1819                                  |
| Kodavere*              | 1256                         | 1723—51, 1753—66,<br>1769—84,<br>1786—1819 | 1722—51, 1756—67,<br>1769—1819             | 1722—51, 1753—67,<br>1769—1819             |
| Alatskivi*             | 1256                         | 1753—66, 1769—84,<br>1786—1819             | 1756—66, 1769—84,<br>1787—1819             | 1753—65, 1777—84,<br>1787—1819             |
| Palamuse               | 1261                         | 1739—56,<br>1769—1819                      | 1739—56, 1758—66,<br>1769—1819             | 1739—56,<br>1769—1819                      |
| Maarja-Mag-<br>daleena | 1258                         | 1727—52, 1761—65,<br>1774—1819             | 1727—52, 1761—65,<br>1769—1819             | 1727—52, 1761—65,<br>1769—1819             |
| Äksi                   | 1266                         | 1725—1819                                  | 1725—1819                                  | 1725—1819                                  |
| Kursi                  | 1257                         | 1754—1819                                  | 1751—1819                                  | 1754—1819                                  |
| Puhja                  | 1262                         | 1751—82,<br>1788—1819                      | 1714—19, 1729—49,<br>1751—84,<br>1785—1819 | 1751—84,<br>1786—1819                      |
| Raunu                  | 1263                         | 1711—1819                                  | 1711—1819                                  | 1716—1819                                  |
| Rõngu                  | 1264                         | 1711, 1713—1819                            | 1712—1819                                  | 1715—1819                                  |
| Sangaste               | 1298                         | 1715—16, 1723—50,<br>1777—1819             | 1715—16, 1718—50,<br>1777—1819             | 1715—16, 1718—50,<br>1777—1819             |
| Laatre                 | 1298                         | 1730—50,<br>1777—1819                      | 1730—50,<br>1777—1819                      | 1730—50,<br>1777—1819                      |
| Otepää                 | 1260                         | 1716—1819                                  | 1716—1819                                  | 1716—1819                                  |
| Nõo                    | 1259                         | 1804—19                                    | 1804—19                                    | 1804—19                                    |
| Tartu-<br>Maarja       | 3148                         | 1775—1819                                  | 1776—1819                                  | 1775—1819                                  |
| Kambja                 | 1255                         | 1719—1819                                  | 1719—1819                                  | 1719—37,<br>1739—1819                      |
| Võnnu                  | 3172                         | 1712—1819                                  | 1713—1819                                  | 1712—61,<br>1766—1819                      |
| <b>Võrumaa</b>         |                              |  |  |  |
| Põlva                  | 3147                         | 1732—71, 1773—75,<br>1782—1819             | 1732—80,<br>1782—1819                      | 1732—53, 1755—77,<br>1778—79,<br>1782—1819 |
| Räpina                 | 1269                         | 1728—1819                                  | 1728—1819                                  | 1728—1819                                  |
| Vastseliina            | 1271                         | 1718—22, 1727—73,<br>1781—1819             | 1718—23,<br>1727—1819                      | 1727—52,<br>1755—1819                      |
| Rõuge                  | 1268                         | 1714—1819                                  | 1715—1819                                  | 1714—1819                                  |
| Hargla                 | 1295                         | 1717—1819                                  | 1720—1819                                  | 1724—1819                                  |
| Kanepi                 | 1267                         | 1750—1819                                  | 1750—1819                                  | 1750—1819                                  |

\* Kuni 1751. aastani oli Alatskivil ja Kodaverel ühine meetrikaraamat

Tabel 1 (järg)

| 1   | 2                    | 3   | 4   | 5  |
|---|----------------------|---|---|--|
| Urvaste<br>Karula                         | 1270<br>1297         | 1716, 1719—1819<br>1718—1819  | 1717—1819<br>1716—17, 1719—57,<br>1759—1819     | 1717—1819<br>1719—57,<br>1759—1819   |
| <b>Viljandimaa</b>                        |                      |   |   |  |
| Põltsamaa<br>Pilistvere                   | 1168<br>3144         | 1734—1819<br>1728—34, 1739—49,<br>1760—74,<br>1784—1800,<br>1810—19 | 1734—1819<br>1728—34,<br>1739—1819              | 1734—1819<br>1728—34,<br>1739—1819   |
| Kolga-Jaani<br>Suure-Jaani                | 1285<br>1287         | 1731—1819<br>1712—13,<br>1716—1819                                  | 1731—1819<br>1712—13,<br>1716—1819              | 1731—1819<br>1712—13,<br>1716—1819   |
| Viljandi**<br>Kõpu**<br>Paistu            | 3149<br>3149<br>1286 | 1750—1819<br>1793—1816<br>1711—66,<br>1769—1819                     | 1750—1819<br>1793—1816<br>1711—1819             | 1750—1819<br>1793—1816<br>1711—58,<br>1769—1819                            |
| Tarvastu                                  | 1288                 | 1711—20, 1723—48,<br>1751—1819                                      | 1711—20, 1723—46,<br>1750—1819                  | 1711—20, 1732—45,<br>1750—56,<br>1758—1819                                 |
| Helme                                     | 1296                 | 1729—1819   | 1729—1819                                       | 1729—30,<br>1732—1819  |
| <b>Pärnumaa</b>                           |                      |   |   |  |
| Halliste                                  | 1275                 | 1724—59,<br>1764—1819   | 1724—1819                                       | 1724—1819  |
| Karksi<br>Vändra                          | 1276<br>1284         | 1740—1819<br>1728—1819  | 1740—1819<br>1713—1819                          | 1740—1819<br>1737—1807,<br>1809—1819                                       |
| Pärnu-<br>Jaagupi<br>Saarde<br>Tori       | 1280<br>1281<br>1282 | 1730—59,<br>1762—1819<br>1789—1819<br>1773—98, 1800—19              | 1714—59,<br>1762—1819<br>1789—1819<br>1774—1819 | 1714—22, 1731—54,<br>1756, 1762—1819<br>1789—1819<br>1773—74,<br>1778—1819 |
| Pärnu-Eli-<br>sabeti<br>Tõstamaa<br>Kihnu | 1279<br>1283<br>1283 | 1711—66,<br>1770—1819<br>1760—1819<br>1747—76,<br>1786—1819         | 1711—1819<br>1762—1819<br>1747—76,<br>1786—1819 | 1711—1819<br>1761—1819<br>1747—76,<br>1786—1805,<br>1807—1819              |
| Mihkli                                    | 1278                 | 1716—1819   | 1711—45,<br>1753—1819                           | 1715—18, 1720—41,<br>1758—1819   |
| Audru                                     | 1274                 | 1711—39,<br>1760—1819   | 1711—47,<br>1760—1819                           | 1711—47,<br>1760—1819  |
| <b>Saaremaa</b>                           |                      |   |   |  |
| Muhu<br>Põide                             | 1292<br>1293         | 1761—1819<br>1727—52,<br>1757—1819                                  | 1762—1819<br>1737—38,<br>1740—1819              | 1762—1819<br>1727—30,<br>1733—1819   |
| Jaani<br>Karja                            | 1294<br>3133         | 1803—19<br>1741—63  | 1804—19<br>1741—60                              | 1804—19<br>1740—56   |

\*\* Kõpul ja Viljandil oli 1779. aastani ühine meetrikaraamat.

Tabel 1 (järg)

| 1          | 2    | 3  | 4                     | 5                              |
|------------|------|--|-----------------------|--------------------------------|
| Valjala    | 3138 | 1753—60, 1764—72,<br>1778—79, 1781,<br>1790—91,<br>1793—1819 | 1755—87,<br>1793—1819 | 1753—1819                      |
| Püha       | 3136 | 1715—1819  |                       |                                |
| Kaarma     | 3132 | 1714—45,<br>1747—1808  | 1712—13,<br>1715—1809 | 1717—48, 1750—75,<br>1777—1809 |
| Kärla      | 1291 | 1711—43,<br>1746—1819  | 1711—43,<br>1746—1819 | 1711—43,<br>1746—1819          |
| Mustjala   | 3135 | 1795—1819  | 1795—1819             | 1795—1819                      |
| Kihelkonna | 3134 | 1711—59,<br>1768—1819  | 1711—1819             | 1712—16,<br>1746—1819          |
| Anseküla   | 3130 | 1718—1819  | 1718—41,<br>1743—1819 | 1718—1819                      |
| Jämaja     | 3131 | 1741—1803  | 1741—1803             | 1741—98, 1801—03               |
| Ruhnu      | 3137 | 1767—1819  | 1767—1819             | 1767—1819                      |

mid. Enamik pastoreid on jätnud registreerimata surnult sündinud ning ka enne ristimist surnud lapsed. Välja jäid veel kiriklikult vormistamata abielud. Sünni- ja abielumeetrikate usaldusväärsusust see siiski olulisel määral ei kahjusta. Surmameetrikatega on asi halvem: neis on kirja pandud tavaliselt vaid koguduse kalmistule maetud surnud. Hõreda asustuse ja viletsate teedega kihelkondades oli matmine kalmetesse, eriti vaadeldava perioodi algul, laialt levinud tava.<sup>5</sup> Päris täpne olles tuleks niisii öelda, et meetrikaraamatutes sisalduvad andmed laulatuste, ristimiste ja kiriklike matuste kohta. Et meetrikaraamatud on säilinud kahjaks väga ebatäielikult, on terve Lõuna-Eesti demograafilise arengu jälgimine nende põhjal raske. Põhja-Eesti uurimisel kasutas autor andmetes esinevate lünkade täitmiseks interpoleerimist.<sup>6</sup> Sedasama moodust kasutatakse ka antud töös. Olgu aga rõhutatud, et interpoleerimise teel saadud arve ei tohi käsitleda täpsetena üheliste või kümnelisten välja. Tegu on siiski kõige tõenäolisema arvuga, punkthinnanguga.

Kui jätta arvestamata ikaldustest tingitud kõrvalekaldumised, oli sündimus vaadeldaval perioodil suhteliselt stabiilne. Hoopis enam kõikus suurem: õige sageli ületas matuste arv kihelkonnas mõnel aastal 2—3 ja enamgi korda naaberaastate oma. Sõltus see eeskätt nakkushaigustest, eriti rōugete levikust. Meie teema

<sup>5</sup> Mikhli pastor kurdab 1690. a., et kihelkonnas on kasutusel 13 külakalmet (ENSV RAKA, f. 1278, nim. 1, s. 210). Vt. ka Ligi H. Talurahva arv ja paiknemine Eestimaal, lk. 297—298.

<sup>6</sup> Ligi H. Talurahva arvu dünaamikast Eestimaal; Ligi H. Talurahva arv ja paiknemine Eestimaal.

Laulatuste, ristimiste ja matuste arv Lõuna-Eestis a. 1711—1780  
kirikustatistika andmeid

| Aasta | Laulatused   | Ristimised      | Matused  | Loomulik iive |  | Tõenäoline loomulik iive<br>kõigi maakonnas |       |  |                                 |
|-------|--|-----------------|--|---------------|--|---|-------|--|---------------------------------|
|       | Kihelkondades, kust andmed säilinud                    |                 |  |               |  |   |       |  |                                 |
|       | elas maakonna<br>pärastalupoega-<br>dest (% üldarvust) | laulatati paare | elas maakonna<br>pärastalupoega-<br>dest (% üldarvust) | ristiti       | elas maakonna<br>pärastalupoega-<br>dest (% üldarvust) |   | maeti | elas maakonna<br>pärastalupoega-<br>dest (% üldarvust) | matuste ja risti-<br>miste vahe |
| 1     | 2  | 3               | 4  | 5             | 6  | 7   | 8     | 9  | 10                              |

## Tartumaa

|      |      |     |      |      |      |      |      |      |      |
|------|------|-----|------|------|------|------|------|------|------|
| 1711 | 14,0 | 166 |      |      | 7,6  | 89   |      |      |      |
| 1712 | 12,7 | 25  | 13,0 | 162  | 7,6  | 23   |      |      |      |
| 1713 | 20,6 | 89  | 20,6 | 301  | 7,6  | 47   | 7,6  | 77   |      |
| 1714 | 20,6 | 114 | 25,5 | 505  | 7,6  | 60   | 7,6  | 121  |      |
| 1715 | 33,9 | 128 | 38,8 | 666  | 28,8 | 194  | 28,8 | 239  | 830  |
| 1716 | 41,3 | 109 | 46,2 | 892  | 36,2 | 347  | 36,2 | 347  | 959  |
| 1717 | 28,0 | 79  | 32,9 | 636  | 28,0 | 211  | 28,0 | 317  | 1132 |
| 1718 | 41,3 | 134 | 46,2 | 782  | 41,3 | 220  | 41,3 | 450  | 1090 |
| 1719 | 49,8 | 145 | 49,8 | 907  | 49,8 | 270  | 49,8 | 637  | 1279 |
| 1720 | 49,8 | 187 | 49,8 | 837  | 49,8 | 292  | 49,8 | 545  | 1094 |
| 1721 | 52,4 | 198 | 52,4 | 961  | 47,3 | 425  | 47,3 | 481  | 1017 |
| 1722 | 53,5 | 192 | 57,3 | 1106 | 57,3 | 620  | 57,3 | 486  | 848  |
| 1723 | 57,3 | 213 | 57,3 | 1009 | 53,5 | 381  | 53,5 | 554  | 1035 |
| 1724 | 57,3 | 190 | 57,3 | 956  | 57,3 | 536  | 57,3 | 420  | 733  |
| 1725 | 60,8 | 158 | 61,7 | 1070 | 61,7 | 472  | 61,7 | 598  | 969  |
| 1726 | 61,6 | 250 | 61,6 | 1064 | 61,6 | 515  | 61,6 | 549  | 891  |
| 1727 | 66,9 | 271 | 66,9 | 1196 | 61,4 | 521  | 61,4 | 629  | 1024 |
| 1728 | 66,9 | 279 | 66,9 | 1191 | 61,5 | 647  | 61,5 | 476  | 774  |
| 1729 | 66,9 | 302 | 71,3 | 1287 | 66,9 | 745  | 66,9 | 487  | 728  |
| 1730 | 69,6 | 353 | 73,9 | 1492 | 69,6 | 757  | 69,6 | 655  | 941  |
| 1731 | 69,6 | 250 | 73,8 | 1407 | 69,6 | 802  | 69,6 | 456  | 655  |
| 1732 | 69,4 | 265 | 73,6 | 1525 | 69,4 | 599  | 69,4 | 839  | 1209 |
| 1733 | 69,1 | 389 | 73,3 | 1357 | 66,6 | 543  | 66,6 | 657  | 986  |
| 1734 | 68,9 | 397 | 73,0 | 1522 | 66,3 | 633  | 66,3 | 730  | 1101 |
| 1735 | 68,7 | 409 | 72,7 | 1567 | 66,1 | 774  | 66,1 | 602  | 911  |
| 1736 | 68,5 | 492 | 72,5 | 1603 | 65,8 | 924  | 65,8 | 499  | 758  |
| 1737 | 68,2 | 485 | 72,2 | 1762 | 65,6 | 1353 | 65,6 | 228  | 348  |
| 1738 | 68,0 | 456 | 72,0 | 1912 | 56,8 | 819  | 56,8 | 624  | 1099 |
| 1739 | 79,8 | 430 | 83,7 | 2133 | 77,1 | 1282 | 77,1 | 655  | 850  |
| 1740 | 79,9 | 389 | 83,8 | 2217 | 77,2 | 1405 | 77,2 | 587  | 760  |
| 1741 | 80,0 | 295 | 82,9 | 2139 | 76,3 | 1047 | 76,3 | 898  | 1177 |
| 1742 | 79,1 | 388 | 83,0 | 1938 | 76,4 | 1122 | 76,4 | 611  | 800  |
| 1743 | 79,3 | 517 | 83,0 | 2153 | 76,5 | 1002 | 76,5 | 933  | 1219 |
| 1744 | 77,4 | 542 | 80,3 | 2289 | 77,4 | 1736 | 76,5 | 452  | 591  |
| 1745 | 76,5 | 504 | 80,2 | 2251 | 77,4 | 1654 | 76,5 | 503  | 657  |
| 1746 | 76,5 | 421 | 80,2 | 2603 | 76,5 | 1054 | 76,5 | 1443 | 1886 |
| 1747 | 80,2 | 454 | 83,9 | 2404 | 80,2 | 1561 | 80,2 | 716  | 893  |
| 1748 | 80,2 | 500 | 83,9 | 2627 | 80,2 | 1287 | 80,2 | 1239 | 1545 |

Tabel 2 (järg 1)

| 1    | 2    | 3   | 4    | 5    | 6    | 7    | 8    | 9    | 10   |
|------|------|-----|------|------|------|------|------|------|------|
| 1749 | 80,2 | 514 | 80,2 | 2520 | 80,2 | 1214 | 80,2 | 1306 | 1628 |
| 1750 | 80,1 | 549 | 80,1 | 2484 | 80,1 | 1842 | 80,1 | 642  | 801  |
| 1751 | 73,1 | 389 | 71,7 | 2400 | 73,1 | 1698 | 69,4 | 685  | 987  |
| 1752 | 68,2 | 387 | 70,6 | 2242 | 68,2 | 1465 | 68,2 | 713  | 1045 |
| 1753 | 67,5 | 440 | 65,1 | 2042 | 67,5 | 1207 | 62,8 | 865  | 1377 |
| 1754 | 69,8 | 487 | 65,0 | 2165 | 69,8 | 1545 | 65,0 | 752  | 1157 |
| 1755 | 69,7 | 434 | 65,0 | 2168 | 69,7 | 1750 | 65,0 | 516  | 794  |
| 1756 | 69,7 | 407 | 69,7 | 2097 | 69,7 | 2335 | 69,7 | -238 | -341 |
| 1757 | 64,9 | 345 | 64,9 | 1978 | 64,9 | 2392 | 64,9 | -414 | -638 |
| 1758 | 64,9 | 516 | 70,0 | 1926 | 65,0 | 1711 | 65,0 | 98   | 150  |
| 1759 | 64,9 | 487 | 69,7 | 1967 | 65,0 | 998  | 64,9 | 872  | 1344 |
| 1760 | 65,0 | 482 | 69,8 | 2267 | 65,0 | 1217 | 65,0 | 921  | 1314 |
| 1761 | 70,1 | 468 | 74,6 | 2307 | 70,1 | 2177 | 70,1 | 13   | 20   |
| 1762 | 70,1 | 464 | 74,6 | 2377 | 70,1 | 1135 | 70,1 | 766  | 1092 |
| 1763 | 70,2 | 459 | 74,6 | 2136 | 59,9 | 1796 | 59,9 | -52  | -87  |
| 1764 | 70,2 | 536 | 74,6 | 2498 | 59,7 | 1302 | 59,7 | 692  | 1159 |
| 1765 | 70,3 | 507 | 74,7 | 2312 | 59,9 | 1203 | 59,9 | 684  | 1142 |
| 1766 | 65,1 | 482 | 69,5 | 2273 | 56,0 | 1058 | 56,0 | 899  | 1605 |
| 1767 | 60,6 | 478 | 60,6 | 1995 | 60,6 | 1317 | 60,6 | 678  | 1119 |
| 1768 | 60,6 | 409 | 60,6 | 2212 | 60,6 | 1372 | 60,6 | 840  | 1386 |
| 1769 | 69,4 | 474 | 74,7 | 2540 | 70,1 | 1857 | 70,1 | 683  | 974  |
| 1770 | 69,4 | 515 | 74,7 | 2593 | 70,2 | 1449 | 70,2 | 912  | 1299 |
| 1771 | 69,4 | 516 | 74,7 | 2417 | 70,2 | 1715 | 70,2 | 472  | 672  |
| 1772 | 69,4 | 446 | 74,7 | 2326 | 70,2 | 2155 | 70,2 | -31  | -44  |
| 1773 | 69,4 | 618 | 74,7 | 2498 | 70,2 | 2162 | 70,2 | 116  | 165  |
| 1774 | 74,8 | 742 | 74,8 | 2685 | 70,2 | 1945 | 70,2 | 507  | 722  |
| 1775 | 74,8 | 629 | 74,8 | 2758 | 70,3 | 1610 | 70,3 | 909  | 1293 |
| 1776 | 83,0 | 682 | 83,0 | 2961 | 83,0 | 1634 | 83,0 | 1074 | 1294 |
| 1777 | 93,9 | 789 | 93,9 | 3494 | 93,9 | 2620 | 93,9 | 874  | 931  |
| 1778 | 93,9 | 780 | 93,9 | 3545 | 93,9 | 2416 | 93,9 | 1129 | 1202 |
| 1779 | 93,9 | 755 | 93,9 | 3716 | 93,9 | 2305 | 93,9 | 1410 | 1502 |

## Võrumaa

|      |      |     |      |      |      |     |      |     |     |
|------|------|-----|------|------|------|-----|------|-----|-----|
| 1714 | 16,7 | 53  |      |      |      |     |      |     |     |
| 1715 | 16,7 | 64  | 16,7 | 253  | 16,7 | 53  | 16,7 | 200 |     |
| 1716 | 16,7 | 58  | 29,2 | 304  | 16,7 | 72  | 16,7 | 185 |     |
| 1717 | 16,7 | 44  | 52,4 | 453  | 39,9 | 161 | 39,9 | 202 | 506 |
| 1718 | 42,9 | 86  | 45,1 | 522  | 39,9 | 131 | 39,9 | 275 | 689 |
| 1719 | 66,1 | 167 | 57,6 | 637  | 52,4 | 255 | 52,4 | 158 | 301 |
| 1720 | 66,1 | 180 | 66,1 | 703  | 52,4 | 233 | 52,4 | 270 | 515 |
| 1721 | 67,5 | 177 | 67,5 | 836  | 53,7 | 363 | 53,7 | 247 | 460 |
| 1722 | 67,5 | 161 | 67,5 | 814  | 53,7 | 203 | 53,7 | 406 | 756 |
| 1723 | 62,2 | 166 | 67,5 | 833  | 53,7 | 204 | 53,7 | 428 | 797 |
| 1724 | 61,5 | 138 | 61,5 | 712  | 61,5 | 351 | 61,5 | 236 | 384 |
| 1725 | 60,7 | 156 | 60,7 | 753  | 60,7 | 431 | 60,7 | 322 | 530 |
| 1726 | 59,9 | 186 | 59,9 | 781  | 59,9 | 380 | 59,9 | 401 | 670 |
| 1727 | 67,0 | 220 | 67,0 | 950  | 67,0 | 396 | 67,0 | 554 | 827 |
| 1728 | 74,6 | 284 | 74,6 | 1065 | 74,6 | 534 | 74,6 | 551 | 739 |
| 1729 | 74,8 | 286 | 74,8 | 1142 | 74,8 | 493 | 74,8 | 649 | 868 |
| 1730 | 75,0 | 317 | 75,0 | 1177 | 75,0 | 614 | 75,0 | 563 | 751 |
| 1731 | 75,3 | 183 | 75,3 | 1212 | 75,3 | 778 | 73,3 | 434 | 592 |
| 1732 | 90,0 | 291 | 90,0 | 1260 | 90,0 | 674 | 89,7 | 586 | 653 |
| 1733 | 90,2 | 392 | 90,2 | 1149 | 90,2 | 719 | 90,2 | 430 | 477 |
| 1734 | 90,4 | 399 | 90,4 | 1423 | 90,4 | 802 | 90,4 | 621 | 687 |

Tabel 2 (järg 2)

| 1    | 2    | 3   | 4    | 5    | 6    | 7    | 8    | 9    | 10   |
|------|------|-----|------|------|------|------|------|------|------|
| 1735 | 90,7 | 435 | 90,7 | 1413 | 90,7 | 700  | 90,7 | 718  | 786  |
| 1736 | 90,9 | 486 | 90,9 | 1483 | 90,9 | 701  | 90,9 | 782  | 860  |
| 1737 | 91,1 | 454 | 91,1 | 1526 | 91,1 | 1089 | 91,1 | 457  | 502  |
| 1738 | 70,9 | 260 | 91,4 | 1749 | 91,4 | 780  | 91,4 | 969  | 1060 |
| 1739 | 70,9 | 300 | 91,2 | 1639 | 70,9 | 1036 | 70,9 | 334  | 470  |
| 1740 | 71,0 | 219 | 91,0 | 1716 | 71,0 | 995  | 71,0 | 442  | 622  |
| 1741 | 71,1 | 179 | 90,9 | 1478 | 71,1 | 622  | 71,1 | 656  | 923  |
| 1742 | 71,1 | 246 | 90,7 | 1112 | 71,1 | 657  | 71,1 | 455  | 640  |
| 1743 | 71,2 | 307 | 90,5 | 1587 | 90,5 | 788  | 90,5 | 799  | 883  |
| 1744 | 90,4 | 439 | 90,4 | 1692 | 90,4 | 902  | 90,4 | 790  | 876  |
| 1745 | 90,3 | 386 | 90,3 | 1797 | 90,3 | 1090 | 90,3 | 707  | 783  |
| 1746 | 90,1 | 373 | 90,1 | 2055 | 90,1 | 911  | 90,1 | 1144 | 1270 |
| 1747 | 90,0 | 384 | 90,0 | 1748 | 90,0 | 851  | 90,0 | 897  | 997  |
| 1748 | 89,9 | 362 | 89,9 | 1959 | 89,9 | 856  | 89,9 | 1103 | 1225 |
| 1749 | 89,8 | 396 | 89,8 | 1954 | 89,8 | 1038 | 89,8 | 916  | 1020 |
| 1750 | 100  | 540 | 100  | 2260 | 100  | 1377 | 100  | 883  | 883  |
| 1751 | 100  | 319 | 100  | 2390 | 100  | 1593 | 100  | 797  | 797  |
| 1752 | 100  | 467 | 100  | 2227 | 100  | 1104 | 100  | 1123 | 1123 |
| 1753 | 100  | 511 | 100  | 2201 | 89,5 | 1324 | 89,5 | 642  | 719  |
| 1754 | 100  | 523 | 100  | 2365 | 77,4 | 1424 | 77,4 | 417  | 539  |
| 1755 | 100  | 505 | 100  | 2245 | 89,6 | 1401 | 89,4 | 655  | 732  |
| 1756 | 100  | 497 | 100  | 2068 | 100  | 2413 | 100  | -345 | -345 |
| 1757 | 100  | 405 | 100  | 2332 | 100  | 1601 | 100  | 731  | 731  |
| 1758 | 100  | 470 | 91,2 | 1719 | 91,2 | 1346 | 91,2 | 373  | 409  |
| 1759 | 91,2 | 438 | 100  | 1954 | 100  | 944  | 100  | 1010 | 1010 |
| 1760 | 100  | 539 | 100  | 2338 | 100  | 1397 | 100  | 941  | 941  |
| 1761 | 100  | 494 | 100  | 2267 | 100  | 2027 | 100  | 240  | 240  |
| 1762 | 100  | 447 | 100  | 2455 | 100  | 1285 | 100  | 1170 | 1170 |
| 1763 | 100  | 555 | 100  | 2135 | 100  | 1708 | 100  | 427  | 427  |
| 1764 | 100  | 560 | 100  | 2504 | 100  | 1749 | 100  | 755  | 755  |
| 1765 | 100  | 579 | 100  | 2564 | 100  | 1626 | 100  | 938  | 938  |
| 1766 | 100  | 451 | 100  | 2099 | 100  | 1955 | 100  | 144  | 144  |
| 1767 | 100  | 605 | 100  | 2693 | 100  | 1758 | 100  | 935  | 935  |
| 1768 | 100  | 517 | 100  | 2687 | 100  | 1372 | 100  | 1315 | 1315 |
| 1769 | 100  | 497 | 100  | 2261 | 100  | 1487 | 100  | 774  | 774  |
| 1770 | 100  | 514 | 100  | 2651 | 100  | 1649 | 100  | 1002 | 1002 |
| 1771 | 100  | 527 | 100  | 2281 | 100  | 2157 | 100  | 124  | 124  |
| 1772 | 87,0 | 371 | 100  | 2243 | 100  | 2396 | 100  | -153 | -153 |
| 1773 | 100  | 609 | 100  | 2401 | 100  | 2371 | 100  | 30   | 30   |
| 1774 | 87,0 | 569 | 100  | 2593 | 100  | 2004 | 100  | 589  | 589  |
| 1775 | 87,0 | 448 | 100  | 2799 | 100  | 1633 | 100  | 1166 | 1166 |
| 1776 | 74,8 | 423 | 100  | 2419 | 100  | 1822 | 100  | 797  | 797  |
| 1777 | 74,7 | 405 | 100  | 2607 | 86,9 | 1780 | 86,9 | 430  | 495  |
| 1778 | 74,6 | 412 | 100  | 2542 | 100  | 1882 | 100  | 660  | 660  |
| 1779 | 74,5 | 357 | 100  | 2811 | 100  | 1706 | 100  | 1105 | 1105 |

## Viljandimaa

|      |      |     |      |     |      |     |      |     |     |
|------|------|-----|------|-----|------|-----|------|-----|-----|
| 1711 | 21,1 | 205 | 21,1 | 226 | 10,5 | 7   | 10,5 | 124 |     |
| 1712 | 32,3 | 91  | 32,3 | 362 | 32,3 | 65  | 32,3 | 297 | 919 |
| 1713 | 32,3 | 86  | 32,3 | 368 | 32,3 | 66  | 32,3 | 302 | 935 |
| 1714 | 21,1 | 52  | 21,1 | 261 | 21,1 | 92  | 21,1 | 169 | 801 |
| 1715 | 21,1 | 44  | 21,1 | 247 | 21,1 | 79  | 21,1 | 168 | 796 |
| 1716 | 32,3 | 72  | 32,3 | 368 | 32,3 | 163 | 32,3 | 205 | 635 |

Tabel 2 (järg 3)

| 1    | 2    | 3   | 4    | 5    | 6    | 7    | 8    | 9   | 10   |
|------|------|-----|------|------|------|------|------|-----|------|
| 1717 | 32,3 | 47  | 32,3 | 309  | 32,3 | 131  | 32,3 | 178 | 551  |
| 1718 | 32,3 | 44  | 32,3 | 351  | 32,3 | 85   | 32,3 | 266 | 824  |
| 1719 | 32,3 | 45  | 32,3 | 329  | 32,3 | 97   | 32,3 | 232 | 718  |
| 1720 | 32,3 | 52  | 32,3 | 347  | 32,3 | 169  | 32,3 | 178 | 551  |
| 1721 | 21,7 | 31  | 21,7 | 234  | 21,7 | 61   | 21,7 | 173 | 797  |
| 1722 | 21,7 | 47  | 21,7 | 237  | 21,7 | 69   | 21,7 | 168 | 774  |
| 1723 | 32,3 | 56  | 32,3 | 367  | 32,3 | 119  | 32,3 | 248 | 768  |
| 1724 | 32,3 | 66  | 32,3 | 362  | 32,3 | 155  | 32,3 | 207 | 641  |
| 1725 | 32,3 | 68  | 32,3 | 347  | 32,3 | 100  | 32,3 | 247 | 765  |
| 1726 | 32,3 | 79  | 32,3 | 391  | 32,3 | 97   | 32,3 | 294 | 910  |
| 1727 | 32,3 | 49  | 32,3 | 290  | 32,3 | 143  | 32,3 | 159 | 492  |
| 1728 | 42,7 | 89  | 42,7 | 474  | 42,7 | 308  | 42,7 | 166 | 389  |
| 1729 | 58,4 | 165 | 58,4 | 725  | 58,4 | 444  | 58,4 | 281 | 481  |
| 1730 | 58,4 | 154 | 58,4 | 675  | 58,4 | 215  | 58,4 | 460 | 788  |
| 1731 | 64,6 | 180 | 64,6 | 737  | 48,9 | 290  | 48,9 | 277 | 566  |
| 1732 | 64,8 | 117 | 64,8 | 771  | 64,8 | 289  | 64,8 | 482 | 744  |
| 1733 | 65,0 | 141 | 65,0 | 680  | 65,0 | 305  | 65,0 | 375 | 577  |
| 1734 | 85,2 | 295 | 85,2 | 941  | 85,2 | 397  | 85,2 | 544 | 638  |
| 1735 | 75,2 | 230 | 75,2 | 881  | 75,2 | 458  | 75,2 | 423 | 562  |
| 1736 | 75,3 | 241 | 75,3 | 848  | 75,3 | 502  | 75,3 | 346 | 459  |
| 1737 | 75,5 | 265 | 75,5 | 963  | 75,5 | 559  | 75,5 | 404 | 535  |
| 1738 | 75,6 | 268 | 75,6 | 960  | 75,6 | 532  | 75,6 | 428 | 566  |
| 1739 | 85,3 | 283 | 85,3 | 1274 | 85,3 | 661  | 85,3 | 613 | 719  |
| 1740 | 85,2 | 276 | 85,2 | 1286 | 85,2 | 1106 | 85,2 | 180 | 211  |
| 1741 | 85,2 | 218 | 85,2 | 1274 | 85,2 | 665  | 85,2 | 509 | 597  |
| 1742 | 85,1 | 251 | 85,1 | 1028 | 85,1 | 531  | 85,1 | 497 | 584  |
| 1743 | 85,1 | 350 | 85,1 | 1139 | 85,1 | 544  | 85,1 | 595 | 699  |
| 1744 | 85,0 | 342 | 85,0 | 1427 | 85,0 | 766  | 85,0 | 661 | 777  |
| 1745 | 85,0 | 342 | 85,0 | 1371 | 85,0 | 1062 | 85,0 | 309 | 364  |
| 1746 | 85,0 | 239 | 85,0 | 1284 | 85,0 | 848  | 85,0 | 436 | 513  |
| 1747 | 73,3 | 236 | 73,3 | 1243 | 73,3 | 613  | 73,3 | 525 | 716  |
| 1748 | 85,0 | 317 | 85,0 | 1439 | 85,0 | 637  | 85,0 | 802 | 944  |
| 1749 | 73,4 | 266 | 73,4 | 1434 | 73,4 | 589  | 73,4 | 845 | 1151 |
| 1750 | 78,2 | 304 | 100  | 1778 | 93,3 | 901  | 93,3 | 784 | 840  |
| 1751 | 89,8 | 261 | 100  | 1836 | 100  | 1156 | 100  | 680 | 680  |
| 1752 | 89,8 | 242 | 100  | 1740 | 100  | 895  | 100  | 845 | 845  |
| 1753 | 89,8 | 265 | 100  | 1538 | 100  | 805  | 100  | 733 | 733  |
| 1754 | 89,8 | 303 | 88,5 | 1508 | 100  | 814  | 88,5 | 799 | 903  |
| 1755 | 89,8 | 279 | 100  | 1643 | 100  | 1282 | 100  | 361 | 361  |
| 1756 | 89,8 | 267 | 100  | 1695 | 100  | 1848 | 100  | 163 | 163  |
| 1757 | 89,7 | 301 | 100  | 1723 | 88,5 | 1890 | 88,5 | 400 | 452  |
| 1758 | 89,7 | 390 | 100  | 1634 | 88,5 | 1173 | 88,5 | 274 | 310  |
| 1759 | 89,7 | 348 | 100  | 1689 | 88,0 | 661  | 88,0 | 824 | 936  |
| 1760 | 100  | 410 | 100  | 1561 | 88,0 | 817  | 88,0 | 744 | 845  |
| 1761 | 100  | 376 | 100  | 1721 | 88,0 | 1079 | 88,0 | 410 | 466  |
| 1762 | 100  | 353 | 100  | 1704 | 88,0 | 836  | 88,0 | 638 | 725  |
| 1763 | 100  | 420 | 100  | 1512 | 88,0 | 1132 | 88,0 | 232 | 264  |
| 1764 | 100  | 385 | 100  | 1802 | 87,9 | 927  | 87,9 | 666 | 758  |
| 1765 | 100  | 373 | 100  | 1708 | 87,9 | 803  | 87,9 | 732 | 833  |
| 1766 | 100  | 480 | 100  | 1709 | 87,9 | 676  | 87,9 | 838 | 953  |
| 1767 | 87,9 | 416 | 100  | 1969 | 87,9 | 1059 | 87,9 | 702 | 799  |
| 1768 | 87,9 | 372 | 100  | 2103 | 87,9 | 1137 | 87,9 | 749 | 852  |
| 1769 | 100  | 399 | 100  | 1930 | 100  | 1208 | 100  | 722 | 722  |
| 1770 | 100  | 486 | 100  | 1994 | 100  | 1345 | 100  | 649 | 649  |

Tabel 2 (järg 4)

| 1    | 2    | 3   | 4   | 5    | 6   | 7    | 8   | 9    | 10   |
|------|------|-----|-----|------|-----|------|-----|------|------|
| 1771 | 100  | 500 | 100 | 2129 | 100 | 1292 | 100 | 837  | 837  |
| 1772 | 100  | 431 | 100 | 1971 | 100 | 1510 | 100 | 461  | 461  |
| 1773 | 100  | 561 | 100 | 1976 | 100 | 1951 | 100 | 25   | 25   |
| 1774 | 100  | 677 | 100 | 2321 | 100 | 1618 | 100 | 703  | 703  |
| 1775 | 89,6 | 561 | 100 | 2353 | 100 | 1340 | 100 | 1013 | 1013 |
| 1776 | 89,6 | 454 | 100 | 2161 | 100 | 1275 | 100 | 886  | 886  |
| 1777 | 89,6 | 452 | 100 | 2371 | 100 | 1228 | 100 | 1143 | 1143 |
| 1778 | 89,6 | 520 | 100 | 2366 | 100 | 1662 | 100 | 704  | 704  |
| 1779 | 89,6 | 424 | 100 | 2569 | 100 | 1403 | 100 | 1166 | 1166 |

## Pärnumaa

|      |      |     |      |     |      |     |      |     |     |
|------|------|-----|------|-----|------|-----|------|-----|-----|
| 1711 | 16,1 | 184 | 16,1 | 121 | 16,1 | 12  | 16,1 | 110 |     |
| 1712 | 16,1 | 48  | 26,3 | 108 | 16,1 | 37  | 16,1 | 61  |     |
| 1713 | 16,1 | 31  | 36,6 | 192 | 16,1 | 32  | 16,1 | 92  |     |
| 1714 | 16,1 | 16  | 47,1 | 229 | 26,6 | 52  | 26,6 | 78  | 293 |
| 1715 | 16,1 | 20  | 47,1 | 215 | 26,6 | 67  | 26,6 | 53  | 199 |
| 1716 | 26,3 | 22  | 47,1 | 203 | 36,8 | 77  | 36,8 | 86  | 234 |
| 1717 | 26,4 | 17  | 46,9 | 195 | 36,8 | 76  | 36,8 | 71  | 193 |
| 1718 | 26,4 | 21  | 46,7 | 200 | 36,8 | 74  | 36,8 | 96  | 264 |
| 1719 | 26,5 | 23  | 46,5 | 257 | 36,8 | 78  | 36,8 | 147 | 400 |
| 1720 | 26,5 | 25  | 46,3 | 200 | 36,8 | 118 | 36,8 | 61  | 166 |
| 1721 | 26,6 | 22  | 46,1 | 239 | 36,8 | 45  | 36,8 | 148 | 402 |
| 1722 | 26,6 | 25  | 45,9 | 191 | 26,8 | 72  | 26,8 | 47  | 176 |
| 1723 | 26,7 | 16  | 45,7 | 248 | 26,7 | 53  | 26,7 | 107 | 401 |
| 1724 | 47,8 | 48  | 56,8 | 359 | 47,8 | 107 | 47,8 | 190 | 397 |
| 1725 | 47,8 | 61  | 56,3 | 264 | 47,3 | 132 | 47,3 | 126 | 268 |
| 1726 | 46,7 | 62  | 55,8 | 247 | 46,7 | 109 | 46,7 | 125 | 269 |
| 1727 | 46,2 | 54  | 55,3 | 284 | 46,2 | 154 | 46,2 | 120 | 259 |
| 1728 | 54,8 | 79  | 54,8 | 251 | 45,6 | 256 | 45,6 | -24 | -53 |
| 1729 | 54,4 | 68  | 54,4 | 299 | 45,1 | 183 | 45,1 | 80  | 178 |
| 1730 | 64,0 | 76  | 64,0 | 348 | 44,7 | 110 | 44,7 | 147 | 329 |
| 1731 | 63,5 | 67  | 63,5 | 321 | 54,5 | 140 | 54,5 | 146 | 268 |
| 1732 | 63,8 | 66  | 53,8 | 289 | 54,4 | 134 | 44,4 | 129 | 291 |
| 1733 | 64,0 | 88  | 64,0 | 310 | 54,7 | 137 | 54,7 | 128 | 234 |
| 1734 | 64,2 | 97  | 64,2 | 369 | 55,0 | 173 | 55,0 | 148 | 269 |
| 1735 | 64,5 | 129 | 64,5 | 347 | 55,3 | 210 | 55,3 | 83  | 150 |
| 1736 | 55,5 | 90  | 55,5 | 381 | 55,5 | 217 | 55,5 | 164 | 295 |
| 1737 | 64,9 | 114 | 64,9 | 409 | 64,9 | 196 | 64,9 | 213 | 328 |
| 1738 | 65,0 | 118 | 65,0 | 454 | 65,0 | 169 | 65,0 | 285 | 438 |
| 1739 | 65,1 | 120 | 65,1 | 468 | 65,1 | 318 | 65,1 | 150 | 230 |
| 1740 | 73,2 | 132 | 79,5 | 583 | 79,5 | 374 | 79,5 | 209 | 262 |
| 1741 | 73,2 | 76  | 79,5 | 592 | 79,5 | 275 | 79,5 | 217 | 273 |
| 1742 | 73,1 | 93  | 79,5 | 496 | 70,3 | 238 | 70,3 | 181 | 257 |
| 1743 | 73,1 | 99  | 79,5 | 558 | 70,3 | 271 | 70,3 | 210 | 299 |
| 1744 | 73,1 | 137 | 79,5 | 593 | 70,3 | 348 | 70,3 | 140 | 199 |
| 1745 | 73,1 | 155 | 79,5 | 646 | 70,2 | 387 | 70,2 | 180 | 257 |
| 1746 | 73,1 | 131 | 70,2 | 572 | 70,2 | 349 | 70,2 | 223 | 319 |
| 1747 | 74,3 | 117 | 71,3 | 601 | 71,3 | 240 | 71,3 | 361 | 506 |
| 1748 | 74,4 | 118 | 64,9 | 513 | 64,9 | 236 | 64,9 | 277 | 427 |
| 1749 | 66,3 | 91  | 56,7 | 474 | 56,7 | 273 | 56,7 | 201 | 354 |
| 1750 | 74,5 | 174 | 64,8 | 629 | 64,8 | 337 | 64,8 | 292 | 451 |
| 1751 | 74,5 | 127 | 64,8 | 623 | 64,8 | 346 | 64,8 | 277 | 428 |
| 1752 | 74,6 | 112 | 74,6 | 729 | 65,0 | 373 | 65,0 | 261 | 402 |

Tabel 2 (järg 5)

| 1    | 2    | 3   | 4    | 5    | 6    | 7   | 8    | 9   | 10  |
|------|------|-----|------|------|------|-----|------|-----|-----|
| 1753 | 74,7 | 126 | 74,7 | 688  | 65,1 | 295 | 65,1 | 301 | 462 |
| 1754 | 74,8 | 107 | 74,8 | 735  | 65,3 | 302 | 65,3 | 338 | 518 |
| 1755 | 74,9 | 123 | 62,8 | 646  | 53,4 | 381 | 53,4 | 145 | 271 |
| 1756 | 75,0 | 123 | 53,6 | 453  | 65,6 | 533 | 53,6 | -16 | -30 |
| 1757 | 75,1 | 141 | 75,1 | 730  | 53,7 | 444 | 53,7 | 12  | 22  |
| 1758 | 75,2 | 154 | 75,2 | 619  | 53,8 | 314 | 53,8 | 93  | 173 |
| 1759 | 75,2 | 176 | 75,2 | 699  | 63,2 | 335 | 63,2 | 237 | 375 |
| 1760 | 47,7 | 104 | 69,4 | 744  | 69,4 | 318 | 69,4 | 426 | 614 |
| 1761 | 53,7 | 119 | 69,2 | 620  | 75,3 | 468 | 69,2 | 186 | 269 |
| 1762 | 66,0 | 135 | 87,3 | 853  | 87,3 | 512 | 87,3 | 341 | 391 |
| 1763 | 66,0 | 143 | 87,3 | 821  | 87,3 | 708 | 87,3 | 113 | 129 |
| 1764 | 87,3 | 157 | 87,3 | 941  | 87,3 | 429 | 87,3 | 512 | 586 |
| 1765 | 87,3 | 184 | 87,3 | 877  | 87,3 | 541 | 87,3 | 336 | 385 |
| 1766 | 87,3 | 203 | 87,3 | 900  | 87,3 | 532 | 87,3 | 368 | 422 |
| 1767 | 79,4 | 220 | 87,3 | 930  | 87,3 | 574 | 87,3 | 356 | 408 |
| 1768 | 79,3 | 173 | 87,3 | 1008 | 87,3 | 452 | 87,3 | 556 | 637 |
| 1769 | 79,3 | 194 | 87,3 | 948  | 79,3 | 513 | 79,3 | 355 | 448 |
| 1770 | 87,3 | 216 | 87,3 | 1019 | 87,3 | 451 | 87,3 | 568 | 651 |
| 1771 | 73,7 | 186 | 87,3 | 1033 | 87,3 | 543 | 87,3 | 490 | 561 |
| 1772 | 74,0 | 181 | 87,3 | 923  | 87,3 | 797 | 87,3 | 126 | 144 |
| 1773 | 85,0 | 232 | 81,0 | 904  | 94,0 | 864 | 81,0 | 115 | 142 |
| 1774 | 94,0 | 289 | 94,0 | 1110 | 94,0 | 577 | 94,0 | 533 | 567 |
| 1775 | 94,0 | 279 | 94,0 | 1164 | 94,0 | 617 | 94,0 | 547 | 582 |
| 1776 | 94,0 | 295 | 94,0 | 1164 | 90,1 | 524 | 90,1 | 601 | 667 |
| 1777 | 92,7 | 232 | 92,7 | 1218 | 92,7 | 467 | 92,7 | 678 | 731 |
| 1778 | 92,7 | 257 | 92,7 | 1134 | 92,7 | 452 | 92,7 | 702 | 757 |
| 1779 | 92,7 | 251 | 92,7 | 1196 | 92,7 | 657 | 92,7 | 539 | 581 |

## Saaremaa

|      |      |     |      |     |      |     |      |     |     |
|------|------|-----|------|-----|------|-----|------|-----|-----|
| 1711 | 22,7 | 164 | 33,6 | 172 |      |     |      |     |     |
| 1712 | 22,7 | 47  | 37,9 | 218 | 22,7 | 34  | 22,7 | 128 | 564 |
| 1713 | 22,7 | 16  | 37,9 | 220 | 22,7 | 45  | 22,7 | 106 | 467 |
| 1714 | 37,9 | 24  | 22,7 | 165 | 22,7 | 36  | 22,7 | 129 | 568 |
| 1715 | 45,0 | 34  | 45,0 | 238 | 29,8 | 71  | 29,8 | 108 | 362 |
| 1716 | 44,9 | 33  | 44,9 | 221 | 29,8 | 86  | 29,8 | 75  | 251 |
| 1717 | 44,8 | 29  | 44,8 | 219 | 26,8 | 63  | 26,8 | 64  | 239 |
| 1718 | 44,7 | 38  | 44,7 | 198 | 26,8 | 54  | 26,8 | 60  | 224 |
| 1719 | 44,6 | 35  | 44,6 | 219 | 26,9 | 30  | 26,9 | 89  | 330 |
| 1720 | 44,5 | 32  | 48,2 | 226 | 30,4 | 42  | 30,4 | 95  | 312 |
| 1721 | 48,0 | 33  | 48,0 | 230 | 30,5 | 38  | 30,5 | 106 | 348 |
| 1722 | 47,9 | 74  | 47,9 | 228 | 30,5 | 31  | 30,5 | 114 | 374 |
| 1723 | 44,2 | 20  | 47,8 | 249 | 30,5 | 44  | 30,5 | 114 | 374 |
| 1724 | 44,1 | 28  | 47,7 | 247 | 30,5 | 43  | 30,5 | 98  | 321 |
| 1725 | 44,0 | 24  | 47,5 | 224 | 30,5 | 90  | 30,5 | 65  | 213 |
| 1726 | 47,4 | 36  | 47,4 | 214 | 30,5 | 95  | 30,5 | 26  | 85  |
| 1727 | 47,3 | 32  | 47,3 | 174 | 30,6 | 54  | 30,6 | 68  | 222 |
| 1728 | 47,1 | 40  | 47,1 | 199 | 30,6 | 104 | 30,6 | 83  | 271 |
| 1729 | 46,9 | 44  | 46,9 | 176 | 30,6 | 142 | 30,6 | 21  | 69  |
| 1730 | 46,8 | 56  | 46,8 | 213 | 30,6 | 67  | 30,6 | 85  | 278 |
| 1731 | 46,6 | 55  | 46,6 | 180 | 30,6 | 45  | 30,6 | 68  | 222 |
| 1732 | 46,6 | 66  | 46,6 | 232 | 30,7 | 52  | 30,7 | 94  | 306 |
| 1733 | 46,7 | 65  | 46,7 | 230 | 45,4 | 163 | 30,8 | 36  | 117 |
| 1734 | 46,8 | 59  | 46,8 | 240 | 45,5 | 91  | 31,0 | 97  | 313 |

Tabul 2 (Uig 6)

| 1    | 2    | 3   | 4    | 5   | 6    | 7   | 8    | 9    | 10   |
|------|------|-----|------|-----|------|-----|------|------|------|
| 1735 | 46,9 | 56  | 46,9 | 231 | 45,6 | 145 | 31,2 | 74   | 237  |
| 1736 | 47,0 | 66  | 47,0 | 202 | 45,7 | 126 | 31,3 | 52   | 166  |
| 1737 | 47,1 | 84  | 61,4 | 333 | 45,8 | 104 | 31,5 | 136  | 438  |
| 1738 | 47,2 | 68  | 61,4 | 374 | 45,9 | 114 | 31,6 | 164  | 519  |
| 1739 | 47,0 | 85  | 47,0 | 301 | 45,8 | 201 | 31,6 | 81   | 193  |
| 1740 | 56,3 | 127 | 60,8 | 362 | 70,3 | 289 | 45,6 | 59   | 129  |
| 1741 | 60,6 | 107 | 74,6 | 594 | 59,7 | 171 | 59,7 | 331  | 555  |
| 1742 | 60,6 | 116 | 74,0 | 528 | 63,7 | 200 | 59,4 | 339  | 403  |
| 1743 | 60,6 | 115 | 74,2 | 528 | 63,8 | 260 | 59,3 | 197  | 330  |
| 1744 | 60,6 | 97  | 74,2 | 625 | 60,0 | 345 | 60,0 | 181  | 302  |
| 1745 | 60,6 | 80  | 74,3 | 669 | 60,2 | 161 | 60,2 | 400  | 665  |
| 1746 | 64,5 | 87  | 78,3 | 668 | 78,3 | 229 | 78,3 | 439  | 561  |
| 1747 | 64,4 | 107 | 78,2 | 675 | 78,2 | 324 | 78,2 | 351  | 449  |
| 1748 | 64,3 | 101 | 78,2 | 762 | 78,2 | 856 | 78,2 | —94  | —120 |
| 1749 | 64,3 | 103 | 78,1 | 762 | 78,1 | 396 | 78,1 | 366  | 469  |
| 1750 | 64,1 | 98  | 78,1 | 789 | 78,1 | 243 | 78,1 | 546  | 698  |
| 1751 | 64,0 | 75  | 78,0 | 724 | 78,0 | 358 | 78,0 | 376  | 482  |
| 1752 | 64,0 | 94  | 78,0 | 696 | 78,0 | 854 | 78,0 | —158 | —203 |
| 1753 | 71,7 | 149 | 78,0 | 708 | 85,9 | 336 | 78,0 | 395  | 506  |
| 1754 | 71,6 | 113 | 78,0 | 631 | 85,9 | 314 | 78,0 | 342  | 439  |
| 1755 | 71,5 | 105 | 86,0 | 784 | 86,0 | 580 | 86,0 | 204  | 238  |
| 1756 | 71,4 | 112 | 86,0 | 754 | 86,0 | 647 | 86,0 | 107  | 125  |
| 1757 | 71,4 | 107 | 86,0 | 583 | 77,4 | 835 | 77,4 | —842 | —443 |
| 1758 | 71,3 | 175 | 86,0 | 643 | 77,4 | 489 | 77,4 | 76   | 98   |
| 1759 | 71,4 | 169 | 86,0 | 819 | 77,4 | 225 | 77,4 | 501  | 647  |
| 1760 | 58,6 | 86  | 86,0 | 731 | 77,4 | 222 | 77,4 | 413  | 534  |
| 1761 | 58,9 | 107 | 94,6 | 821 | 85,8 | 325 | 85,8 | 392  | 457  |
| 1762 | 58,0 | 101 | 85,8 | 653 | 85,8 | 297 | 85,8 | 356  | 415  |
| 1763 | 58,8 | 113 | 85,8 | 732 | 85,8 | 454 | 85,8 | 278  | 324  |
| 1764 | 58,8 | 98  | 85,7 | 732 | 85,7 | 308 | 85,7 | 424  | 494  |
| 1765 | 58,7 | 84  | 85,7 | 668 | 85,7 | 315 | 85,7 | 363  | 412  |
| 1766 | 58,6 | 100 | 85,7 | 697 | 85,7 | 427 | 85,7 | 270  | 315  |
| 1767 | 58,5 | 146 | 85,6 | 661 | 85,6 | 572 | 85,6 | 89   | 104  |
| 1768 | 70,5 | 205 | 85,6 | 765 | 85,6 | 341 | 85,6 | 424  | 495  |
| 1769 | 70,5 | 165 | 85,6 | 804 | 85,6 | 392 | 85,6 | 412  | 481  |
| 1770 | 70,4 | 159 | 85,5 | 820 | 85,5 | 345 | 85,5 | 475  | 556  |
| 1771 | 70,3 | 126 | 85,5 | 821 | 85,5 | 329 | 85,5 | 492  | 576  |
| 1772 | 61,5 | 132 | 85,4 | 817 | 85,4 | 432 | 85,4 | 386  | 451  |
| 1773 | 61,5 | 155 | 85,4 | 843 | 85,4 | 906 | 85,4 | —73  | —85  |
| 1774 | 61,5 | 138 | 85,3 | 928 | 85,3 | 394 | 85,3 | 534  | 626  |
| 1775 | 61,4 | 113 | 85,3 | 764 | 85,3 | 504 | 85,3 | 260  | 305  |
| 1776 | 76,4 | 182 | 69,7 | 744 | 69,7 | 308 | 69,7 | 436  | 626  |
| 1777 | 76,4 | 164 | 85,2 | 814 | 85,2 | 408 | 85,2 | 406  | 477  |
| 1778 | 85,2 | 227 | 85,2 | 924 | 85,2 | 466 | 85,2 | 453  | 538  |
| 1779 | 76,4 | 180 | 85,2 | 974 | 85,2 | 643 | 85,2 | 331  | 388  |

reisukohali on seepärast eriti olulised meetrikaraamatutes leiduvad märkused surmapõhjuste kohta. Üksikuid selliseid ülestähendusi leidub juba XVII saj. meetrikaraamatutes. Kuid veel XVIII saj. keskpaiku on surmapõhjusti püüdnud järjekindlalt registreerida vaid mõni pastor. Surmapõhjuste väljaselgitamisele

aitavad suuresti kaasa andmed surnute vanuse kohta, mida sisaldavad paljud surmameetrikad.

Meetrikaraamatutele tuginev tabel 2 on aluseks kogu järgnevale käsitlesele. Nagu Eestimaal suhtes teisel juba nimetatud, löi katk normaalsest suuresti erineva demograafilise situatsiooni.<sup>7</sup> Ellu jäid tugevamad, esmajoones parimais aastais mehed ja naised. Seetõttu iseloomustab katkujärgseid aastaid oma aja kohta silmapaistvalt madal suremus, väga kõrge sündimus ja hilisema aja mõõdupuud kasutades lausa uskumatuna tunduv loomulik iive. Need jooned on omased ka 1711. aastale. Kuid esimene katkujärgne aasta erineb järgnevatest ühe näitaja — fantastiliselt kõrge abiellumuse poolest. Selle kohta mõned näited.

Kihelkonnal laulatati tavaliselt igal aastal 30—40 paari (a. 1690—1699 keskmiselt 35, a. 1700—1704 34, a. 1720—1749 22 paari). 1711. a. 18. veebruarist aasta lõpuni sõlmiti seal aga 154 abielu. Neist rohkem kui pooled (85) langesid II kvartalisse. Rõngus laulatati 1711. a. 109 paari; kõige enam sõlmiti seal abielusid detsembris (41) ja märtsis-aprillis (35). Pärnu-Elisabeti kirikus laulatati tavalise 40—50 paari asemel 1711. a. 174 paari; 22 juhul olid abiellujad linlased. Kuid see polnud kõne all oleva koguduse rekord: 1710. a. laulatati koguni 201 paari. Rõhuv enamus abielusid sõlmiti aasta viimastel kuudel, seega vahetult pärast katku. Sama pilt ilmneb Pilistveres: 1710. aasta viimase poolteise kuu jooksul laulatati seal 68 paari. 1711. a. ulatus laulatuste arv 307-ni. Neist ligi 2/3 (196) kuhjus esimesse kvartalisse. Sageli on pastorid üles tähendanud ka mõrsjate perekonnaseisu. Selgub, et 1711. a. olid rohkem kui pooled Pilistvere mõrsjad lesed. Ilmselt oli enamik neist lehestunud katku tõttu. Tõenäoliselt oli peigmeeste hulgas vastsete leskede osakaal veel suurem.<sup>8</sup>

Uute abielude rohkus mõjutas oluliselt sündimust. Pärnu-Elisabeti kihelkonnas, kus abiellumine vahetult pärast katku oli eriti hulgaline, jõudis see avalduda juba 1711. a. Selle aasta sündide arv (120) ületati alles 33 aasta pärast. Kihelkonnal ristiti 1712. a. 126 last, milline arv püsis rekordilisena 1746. aastani. Vaid pisut vähem oli sünde 1712. ja 1713. a. (ristiti vastavalt 125 ja 112 last); järgneva 30 aasta jooksul ristiti üle 100 lapse vaid ühel, 1739. aastal.

Kihelkondades, kus katku märatsemine lõppes 1710. a., oli 1711. a. matuseid vähem kui järgnenud aastal. Nii maeti Tarvastus vaid 6 inimest. Esimestel katkujärgsetel aastatel maetute hulgas oli laste osakaal väga madal (alla 30 %), aga juba 1714. a. moodustasid Tarvastus maetute enamuse lapsed alla 5 aasta. Ilmastik oli ebasoodne: 1713. a. äpardus viljasaak vih-

<sup>7</sup> Ligi H. Talurahva arv ja paiknemine Eestimaal, lk. 281 jj.

<sup>8</sup> Ligi H. Talurahva arv ja paiknemine Eestimaal, lk. 282.

mase, 1714. a. põuase suve tõttu; mõlemal aastal suri palju loomi katku.<sup>9</sup>

Nelja esimese katkujärgse aasta kohta on nii ristimiste kui ka matuste andmed säilinud vaid 4—9 Pärnu kreisi ja Saaremaa kihelkonnast. Kogu Lõuna-Eesti maarahvastiku loomuliku juurdekasvu suurust pole nende põhjal võimalik konkreetsemalt hinnata. 1715. a. on aga iibe kindlakstegemiseks vajalikud andmed olemas juba 14-st, 1716. a. 17 kihelkonnast. Taoliste kihelkondade arv suureneb edaspidi järk-järgult ja ulatub 1728. a. 28-ni, s. t. pooleni kihelkondade üldarvust. Säilinud andmed lubavad juba julgemini teha järeldusi terve vaadeldava ala demograafilise arengu kohta.

Järgnevalt vaatlemegi abiellumust, sündimust ja suremust Lõuna-Eesti maakihelkondades alates 1715. aastast 5-aastaste perioodide kaupa.

Ajavahemikus 1715—1719 abiellus Lõuna-Eestis aastas keskmiselt 930 paari, ristiti 4939 last, maeti 1969 surnut. Keskmine ristimiste ja matuste vahe oli 2970, ristimiste ja matuste suhe (Pokrovski indeks) 2,51, mis on tunduvalt kõrgem kui ühelgi teisel viisaastakul järgneva 100 aasta jooksul. Põhjuseks oli muidugi katkujärgne eriolukord. Ilmastik ei olnud küll kuigi soodne,<sup>10</sup> kuid just 1715. ja 1716. a. olid abiellumus, sündimus ja iive eriti kõrged. 1716. a. oli küll ka suremus kümne katkujärgse aasta suurim. Põhjuseks olid rõved, mis omandasid esmakordselt pärast katku epideemilise iseloomu. Kohati jätkusid nad ka 1717. a. esimestel kuudel, millal muide taud jõudis ka Eestimaale.<sup>11</sup>

Ajavahemikus 1720—1724 abiellus aastas keskmiselt 927 paari, ristiti 4988 last, maeti 2100 surnut. Keskmine ristimiste ja matuste vahe oli 2888, Pokrovski indeks 2,38. Eelmise viisaastakuga võrreldes on suremus veidi tõusnud, abiellumus ja sündimus natuke langenud. Laulatuste arv oli kõigil aastatel ühtlane, kõikudes 874 (1720. a.) ja 925 (1724. a.) vahel. Stabiilne oli ka sündimus: 4665 ristimist 1720. a., 5243 1723. a. Lausa erakordselt ühtlane oli suremus: halvim oli selles suhtes viisaastaku viimane aasta, mil maeti 2353 surnut, parim esimene 1927 matusega. Suured ei saanud olla ka iibe kõikumised: ristimiste ja matuste vahe oli suurim (3375) 1723. a., väikseim (2476) 1724. a. Erilisi ilmastiku kõrvalekaldumisi tavalisest noil aastail polnud. Keskmisele lähedased olid ka saagid. Et kõrge sündimuse tõttu kasvas kiiresti laste osakaal rahvastikus, suurenes ka suremus. 1721. a. sügisel algas lõunapoolsetes kihelkondades uus

<sup>9</sup> Vahtre S. Ilmastikuoludest Eestis XVIII ja XIX sajandil (kuni 1870. a.) ja nende mõjust põllumajandusele ning talurahva olukorrale. — Eesti NSV ajaloo küsimusi, VI. Tartu Riikliku Ülikooli toimetised, 1970, vihik 258, lk. 57.

<sup>10</sup> Sealsamas.

<sup>11</sup> Ligi H. Talurahva arv ja paiknemine Eestimaal, lk. 283.

rõugeepideemia. Karulas maeti oktoobris ja novembris 28 inimest, nendest 26 last. Rõuged jätkusid kohati ka 1723. a. esimesel poolel. Rõngus suri 1723. a. 21 täiskasvanut ja 53 last. Enamikus kihelkondades oli see aasta siiski epideemiavaba. 1723.—1724. aasta muutlike ilmadega talvel langes rohkesti inimesi, eriti lapsi «rinnahaiguse»<sup>12</sup> ohvriks. Nii suri Urvastes jaanuarist aprillini 92 inimest, nende hulgas 51 last. Karulas on kogu 1724. aasta vältel surnud lapsi rōugetesse.

Ajavahemikus 1725—1729 abiellus aastas keskmiselt 1128 paari, ristiti 5261 last, maeti 2693 surnut. Keskmise ristimiste ja matuste vahe oli 2568, Pokrovski indeks 1,95. Eelmise viisaastaku võrreldes tõusis tunduvalt laulatuste, veidi ristimiste, eriti aga matuste arv (vastavalt 21, 5,5 ja 28%). Iive vähenes 10% võrra. Abiellumus kõikus tugevasti: 1725. a. abiellus vaid 911, 1729. a. tervelt 1335 paari. Ristimiste arv oli viisaastaku kolmel esimesel aastal stabiilne (5050—5200), kahel viimasel aga märgatavalt kõrgem — 5400 aastas. Matuseid oli kõige vähem 1725. a. (2300), kõige rohkem 1728. a. (3250). Silmatorkavalt ühtlane oli iive: ristimiste ja matuste vahe oli kõige väiksem (2120) 1728. a., kõige suurem 1726. a. (2825). Erinevused üksikute maakondade demograafilises arengus olid suured. Esmakordselt pärast katku oli ühel aastal terve maakonna iive negatiivne: Pärnumaal ületas matuste arv 1728. a. ristimiste arvu 53 võrra. Suure suremuse («soetõbi», «kaelapaistetus») tõttu oli iive väga väike Saaremaal 1729. a. Ajavahemikus 1725—1727 ei olnud Lõuna-Eestis laastavaid epideemiaid ja lapsed ei moodustanud tavaliselt üle poole surnute üldarvust. Kõige enam ohvreid nõudis «palavikuhaigus» (*hitzige Krankheit*), mis oli enamasti tähtiline või kõhutüüfus. Rõngus oli see haigus 1725. a. esimeses kvartalis õige tihti surma põhjuseks. Järgmisel aastal omandas «palavikuhaigus» seal erilise hoo augustist peale. Haigus nõudis ohvreid ka 1727. a. esimestel kuudel, eriti aprillis. Novembrist alates esines laste surma põhjusena sageli «kurguhaigus» (*Halskrankheit*), millega märgiti tollal difteeriat või sarlakeid. Järgmisel aastal suurenes Rõngus laste suremus veelgi (suri 34 täiskasvanut ja 86 last). «Kurguhaigus» tuli nüüd ette paljude kihelkondades. Aasta lõpul levisid rõuged. Novembris-detsembris suri Rõngus 4 täiskasvanut ja 37 last, neist vähemalt 17 rōugetesse. Rõuged jätkusid 1729. a. esimestel kuudel; palju lapsi suri ka «rinnahaigusesse».

Ajavahemikus 1730—1734 abiellus aastas keskmiselt 1359 paari, ristiti 5638 last, maeti 2840 surnut. Keskmise ristimiste ja matuste vahe oli 2798, Pokrovski indeks 1,99. Laulatusi oli 20, ristimisi 7, matuseid 5% rohkem kui eelmisel viisaastakul. Iive

<sup>12</sup> Täiskasvanutel peitub selle taga tavaliselt gripp oma tüsistustega, lastel hilisemal ajal tihti läkakõha.

suurenes 11%. Abiellumuse poolest olid aastad väga erinevad: 1731. a. laulatati 1103, 1733. a. 1491, 1734. a. koguni 1639 paari. Abiellumuse järsk tõus viisaastaku lõpust peale seletub sellega, et abiellumisikka oli jõudnud uus, katkujärgne põlvkond. Abiellumuse tõusust tingituna küündis ristimiste arv 1734. a. peaaegu 6000-ni. Sündimuse madalseis (5100) oli aga just eelmisel, 1733. a. Suremus oli suurim 1731. a. (üle 3200), väikseim (ca 2500) 1732. a. Iive kõikus 2300 (1731. a.) ja 3200 (1732. a.) vahel. Võru-, Viljandi- ja Pärnumaal oli iive kõige suurem 1730. a., Tartumaal 1732. a., Saaremaal 1734. a.

1730. a. polnud Lõuna-Eestis ebasoodsale ilmastikule vaatamata laastavaid epideemiaid. Laste suremus oli enamikus kihelkondades tagasihoidlik. Kagu-Eestis tõusis see aasta viimastel kuudel puhkenud röugete tõttu. 1731. a. esimestel kuudel taud ägenes. Jaanuarist aprillini suri Vastseliinas 44 last, neist 29 röugetesse. Läänepoolsetesse maakondadesse röugetaud seekord ei ulatunud. Kahel järgmisel aastal epideemiaid peaaegu ei olnud. Ainus erand oli Saaremaa, kus 1733. a. teisel poolel nõudsid röuget palju ohvreid.

Ajavahemikus 1735—1739 abiellus aastas keskmiselt 1767 paari, ristiti 6610 last, maeti 3914 surnut. Keskmise ristimiste ja matuste vahe oli 2966, Pokrovski indeks 1,69. Laulatasi oli 30, ristimisi 17, matuseid 38% rohkem kui eelmisel viisaastakul. Iive langes 4% võrra.

Juba eelmise viisaastaku lõpul alanud abiellumuse tõus jätkus 1737. aastani, mil laulatati 1915 paari; see arv oli ajavahemiku 1712—1743 rekord. Nelja eelmise ja kolme järgmise viisaastaku laulatuste arv jäi aastate 1735—1739 omast tunduvalt maha. Väga kõrge abiellumus 1737. ning ka 1736. a. (laulatati 1873 paari) ja seda kõigis Lõuna-Eesti, samuti Eestimaa maakonnis kinnitab autori teisel avaldatud arvamust, et kõnesolevad aastad ei saanud olla ikaldusaastad.<sup>12</sup> Lisagem, et abiellumus langes märgatavalt hoopis 1738. a. ja saavutas selle viisaastaku madalseisu (1525 laulatust) 1739. a.

Abiellumuse suure tõusu põhjustest oli juttu juba eespool. Uute abielude rohkusega sel viisaastakul seostub sündimuse erakordne tõus. Ristimiste arv kasvas aastast aastasse ja isegi väikseima sündimusega aastal (5934 ristimist 1735. a.) ristiti rohkem lapsi kui ühelgi varasemal katkujärgsel aastal. 1736. a. küündis ristimiste arv esmakordselt üle 6000 ja kaks aastat hiljem ületati 7000 piir.

Kuna isegi normaalsetel aastatel moodustasid lapsed surnute arvust ligemale poole, siis pidi sündimuse tõusuga kaasnema

---

<sup>12</sup> Ligi H. Talurahva arvu dünaamikast Eestimaal, lk. 242.

suremuse tõus. Ja tõepoolest, ka suremus kasvas peaaegu niisama järjekindlalt kui sündimus. Ainult 1737. a. oli matuseid rohkem kui 1738. a. Veel ilmekam paralleel sündimuse tõusuga avaldub aga selles, et kõige väiksema suremuse aastal (3388 matust 1735. a.) suri rohkem inimesi kui ühelgi varasemal aastal pärast katku. 1739. a. küündis matuste arv juba 4800-ni.

1735. a. polnud Lõuna-Eestis õieti ühtegi taudi, laste suremus oli tagasihoidlik. Järgmisel suvel nõudis arvukalt ohvreid düsenteeria. 1737. a. oli peaaegu kõikjal suurim suremus aprillis. Et põhjapoolsetes kihelkondades oli matuste arvukuse poolest teisel kohal märts, lõunapoolsetes aga mai, võib arvata, et seekord liikus taudilaine tavalisest erinevalt põhjast lõunasse. Valdaval enamikul juhtudel on surmapõhjusena märgitud «rinnahaigus» (*Brustkrankheit*) või «palavikuhaigus». Vastseliina meetrikaraamatute andmed sunnivad oletama, et tegu on ühe ja sama haiguse — raske griepideemiaga.

1738. a. polnud suuremat taudi, ent kohati on andmeid suremisest rōugetesse. Suurim oli suremus viimases kvartalis. Kolga-Jaanis suri novembris-detsembris 3 täiskasvanut ja 29 last. 1739. a. suure suremuse põhjustasid rōuged, mis Kagu-Eestis esinesid üksikjuhtudena juba varakevadel, kulmineerusid aga augustist detsembrini.

Ajavahemikus 1740—1744 abiellus aastas keskmiselt 1577 paari, ristiti 7162 last, maeti 4289 surnut. Keskmise ristimise ja matuste vahe oli 2873, Pokrovski indeks 1,67. Laulatusi oli 11% vähem, ristimisi aga 8 ja matuseid 10% rohkem kui eelmisel viisaastakul. Iive suurenes 7%, Pokrovski indeks langes 1% võrra.

Viisaastaku kolmel viimasel aastal oli abiellumus silmatorikavalt tagasihoidlik. 1741. a. laulatati ainult 1155 paari; see arv oli viimase 10 aasta madalaim ja hiljem ei langenud abiellumus sellele ligilähedalegi. 1743. ja 1744. a. sõlmiti jälle rohkesti abielusid (vastavalt 1821 ja 1936). Nagu laulatuste arvu põhjal võis oodata, oli sündimus kõige madalam 1742. ja kõige kõrgem 1744. a. (vastavalt 6183 ja 7971 ristimist). Ainult Saaremaal, kus 1739. a. sõlmiti veel vähem abielusid kui 1741. a., oli sündimus kõige madalam 1740. a. Suremus oli väikseim 1742. a., suurim 1740. a. (5392). Viimasest ei jäänud nimetamisväärselt maha 1744. a., mil suremus oli rekordiline Tartu- ja Saaremaal.

1740. a. suure suremuse põhjuseks oli järjekordne rōugetaud, mis sai Kagu-Eestis alguse juba eelmisel kevadel. Vastseliinas oli selle haritipp aastavahetuseks juba möödas, seevastu Saaremaal suri novembris-detsembris alles esimesed 12 taudiohvrit. 1740. a. esimesel poolel suri seal rōugetesse 65 last. Kõnesolev aasta oli Lõuna-Eestis üldse epideemiaterohke — rōugetele lisandusid leetrid, juulis ka düsenteeria.

Nii 1741. a. kui ka 1742. a. tabas Liivimaad ikaldus ja nälja-

häda, mõlemal korral oli põhjuseks erakordselt külm suvi.<sup>13</sup> Üllataval kombel oli aga suremus just aastail 1741—1742 eriti väike; 1742. a. oli ta koguni ajavahemiku 1736—1819 madalaim. Epideemiaid Liivimaal tollal peaaegu polnud. 1741/42. a. talvel tuli kagupoolsetes kihelkondades küll ette suremist «palavikuhaigusse» (tüüfus), kuid laiemalt see tõbi ei levinud. 1741. a. oli iive positiivne kõigis kihelkondades ning järgmiselgi oli ta negatiivne vaid Vastseliinas ja Harglas, 1743. a. Karulas ja Pöidel. Vaatamata kõrgele suremusele oli ka 1744. a. iive negatiivne vaid kahes kihelkonnas — Karjas ja Sangastes. Karjas nõudis eriti palju ohvreid juunist oktoobrini ka mujal Saaremaal levinud düsenteeria (*rote Ruhr*). Sangastes suri juulist detsembrini 123 alla 9 aasta vanust last «kurguhaigusse». Juunis puhkesid seal rõuged, mis kulmineerusid aastavahetusel: detsembris suri neisse 48 last.

Ajavahemikus 1745—1749 abiellus aastas keskmiselt 1698 paari, ristiti 8590 last, maeti 4691 surnut. Keskmise ristimise ja matuste vahe oli 3899, Pokrovski indeks 1,83. Laulatusi oli 7, ristimisi 20, matuseid 8% rohkem kui eelmisel viisaastakul. Iive suurenes 36%, Pokrovski indeks 9% võrra.

Abiellumus oli märksa ühtlasem kui eelmisel viisaastakul. Kõrgeim (1831 laulatust) oli see esimesel, madalaim (1560 laulatust) teisel aastal. Teistest erinevalt oli Võru- ja Saaremaal laulatuste arv kõige suurem 1749. a. Laulatusi oli kõige vähem 1745. a., millal muide ristiti esmakordselt pärast katku 8000 vastsündinut. Viisaastaku viimasel aastal küündis ristimise arv juba üle 9000. Tartu- ja Võrumaal oli sündimus rekordiline 1746. a.; Viljandimaal oli see hoopis madalseisu aasta. Matuste arv oli 1745. a. suurim pärast 1710. aastat (5406). Teistel aastatel oli see väga ühtlane, kõikides 4167 ja 4464 vahel (vastavalt 1746. ja 1749. a.). 1745. aasta suure suremuse üheks põhjuseks olid eelmise aasta lõpul alanud rõuged, mis jätkusid kogu talve. Selle kõrval on talvel ohvreid nõudnud «kurguhaigus». Suremus ületas sel aastal sündimuse siiski vaid Rannus. 1746. a. oli iive positiivne kõigis kihelkonnas. 1747. a. oli ainus erand Maarja-Magdaleena, kus viimases kvartalis suri rohkesti lapsi. Samal aastal hakkas Liivimaal levima siberi katk e. põrnatõbi, mille ohvriks langes palju veiseid.<sup>14</sup> Kirjanduses ikaldus- ja nälja-aastaiks loetakavad 1748. ja 1749. aasta on kummalisel kombel andnud väga kõrge iibe.<sup>15</sup> Viimasena mainitud aastal ületas sündimus Lõuna-Eestis suremuse tervelt 4622 võrra, mis püsis 1769. aastani kat-

<sup>13</sup> Vahtre S. Ilmastikuoludest Eestis, lk. 61 jj.: Ikaldus polnud siiski üldine; Maasi riigimõisas oli 1741. aasta lõikus koguni viisaastaku parim.

<sup>14</sup> Vahtre S. Ilmastikuoludest Eestis, lk. 62.

<sup>15</sup> Sama võib täheldada ka Eestimaal (Ligi H. Talurahva arv ja paiknemine Eestimaal, tabel 7).

kujärgse perioodi rekordina. Eriti suur oli sündimuse ülekaal noil aastatel Viljandimaal. Saaremaal seevastu oli esmakordselt peale katku iive 1748. a. negatiivne, seda kolme kihelkonna (Karja, Kihelkonna, Anseküla) arvel. Karja pastor on hoolikalt kirja pannud iga surnu vanuse ja surmapõhjuse. Suurima suremuse kuu oli seal august, 52 maetu hulgas oli 49 last. Septembrist peale suremus vähenes «rinnahaiguse» ja düsenteeria taandumise tõttu, kuid nüüd sai täie hoo sisse rüugetaud. Üldse suri väikeses Karja kihelkonnas viie kuu jooksul 184 inimest, neist 158 last.

Ajavahemikus 1750—1754 abiellus aastas keskmiselt 1746 paari, ristiti 9105 last, maeti 5574 surnut. Keskmise ristimiste ja matuste vahe oli 3531, Pokrovski indeks 1,63. Laulatusi oli 4, ristimisi 6 ja matuseid 34% rohkem kui eelmisel viisaastakul. Iive vähenes 10, Pokrovski indeks 11%.

Abiellumus kõikus sel viisaastakul väga tugevasti. 1750. a. laulatati 1995 paari, seega rohkem kui ühelgi teisel aastal ajavahemikus 1712—1757. 1751. a. laulatuste arv (1430) oli aga ajavahemiku 1742—1819 väikseim; üheks põhjuseks oli tõenäoliselt rukki ikaldumine kõnesoleval aastal. Silmapaistvalt madal (1600 laulatust) oli abiellumus ka 1752. a. Seevastu sündimus oli hästi stabiilne. Kõrgeim oli ta eelmise aasta suure abiellumuse tõttu 1751. a. (9446 ristimist), väikseim (8692 ristimist) 1753. a. Saaremaal oli sündimus teistest erinevalt suurim 1750., Pärnumaal 1754. a. Võrdlemisi ühtlane oli ka suremus: matuseid oli kõige rohkem (6080) 1751. a., kõige vähem (4929) 1753. a. Maakonniti ja eriti kihelkonniti oli pilt märksa kirevam. 1750. a. ületas suremus sündimuse kahes kihelkonnas (Sangaste ja Pärnu). Sangastes langes veebruaris uuesti puhkenud ja aasta lõpuni väldanud rüugete ohvriks 128 last.

1751. a. oli ainus negatiivse iibega kihelkond Kambja. Suur oli laste suremus, põhjuseks kohati jätkunud leetrid ja rõuged. 1752. a. oli iive negatiivne kaheksas kihelkonnas; neli neist asusid Lääne-Saaremaal. Suur oli seal suremus kolmandas kvartalis, eriti augustis. Suurem osa 1752. a. maetutest olid lapsed. Nii maeti Rannus aprillist detsembrini 144, inimest, nende hulgas 119 last. Vähemalt kohati oli laste suur suremus tingitud rüugetest.

1753. a. ületas suremus sündimuse vaid Rõuges, kus maeti 120 täiskasvanut ja 440 last. 286 lapse kohta öeldakse meetrika-raamatus, et nad surid *herne*, 80 lapse surmapõhjuseks oli *rind-tõbbi*. Esimese taga peituvad ilmselt rõuged, mis muutusid seal epideemiaks mais ja kulmineerusid novembris-detsembris. *Rind-tõbbi* (tõenäoliselt läkakõha) nõudis enamiku oma ohvreid sügis-kuudel; suurem osa sellesse surnutest olid imikud. 1754. a. oli iive negatiivne kolmes kihelkonnas: Karulas, Viljandis ja Pühas. Nagu kaks aastat varem, suri ka seekord kolmandas kvartalis rohkesti lapsi.

Ajavahemikus 1755—1759 abiellus aastas keskmiselt 1860

paari, ristiti 8554 last, maeti 7130 surnut. Keskmise ristimiste ja matuste vahe oli 1424, Pokrovski indeks 1,20. Laulatasi oli 7 ja matuseid 28% rohkem, ristimisi aga 6% vähem kui eelmisel viisaastakul. Iive langes 60, Pokrovski indeks 26%.

Viisaastaku kolmel esimesel aastal oli abiellumus madalam eelmise viisaastaku keskmisest. Madalseis oli 1757. a. (1611 paari) 1758. a. aga laulatati esmakordselt üle 2000 paari (2152) ja abiellumiste arv jäi suureks ka järgmisel aastal. Seevastu sündi oli üle 9000 ainult viisaastaku esimesel aastal, kõigil järgmistel oli sündimus madalam eelmisest. Madalaim oli sündimus 1758. a. (7816 ristimist) ja isegi selle aasta rohke abiellumine suutis järgmise aasta sündide arvu tõsta vaid 8350-ni. Teistest erinevalt oli Saaremaal sündimus kõige suurem 1759., kõige väiksem 1757. a. Seevastu Võrumaal ristiti kõige rohkem lapsi just 1757. a.

Väga suur oli vaadeldaval viisaastakul suremus. Neli aastat järjest oli see kõrgem kui ühelgi varasemal katkujärgsel aastal. Eriti kõrge oli suremus 1756. (9200) ja 1757. a. (9380 matust). Seevastu 1759. a. oli suremus ajavahemiku 1744—1819 madalaim.

1755. a. oli iive negatiivne kuues kihelkonnas (Äksi, Rannu, Urvaste, Viljandi, Pärnu, Karja). Lõunapoolsetes kihelkondades oli suremus eeskätt laste arvel suur märtsist juunini. Peamiseks surmapõhjuseks olid sarlakid. 1756. a. ületas suremus Lõuna-Eestis esmakordselt pärast katku sündimuse. Maakondadest oli iive positiivne ainult Saaremaal. 43 kihelkonnast oli suremus ülekaalus 24-s. Rõhuv enamus matustest langes aasta esimesse poolde ja sagedaimaks surmapõhjuseks olid rõuged. 1757. a. oli iive eelmise aasta omast märksa madalam Saare-, Viljandi- ja Tartumaal, viimases põhjapoolsete kihelkondade arvel. Üle noatera oli iive positiivne Pärnumaal, mida nood kaks järjestikut rasket aastat tabasid üldse kõige vähem. Järsult paranes olukord Võrumaal, kus iive oli negatiivne — kolmandat aastat järjest — vaid Urvastes. Üldse oli suremus 1757. a. ülekaalus 21 kihelkonnas (39-st). Torma pastori teatel olevat selle aasta ebatavaliselt suur suremus tingitud rõugetest (*Kinderblatter*) aasta esimesel ja siberi katkust ehk põrnatõvest (*sog. Blatter, willi többi*) teisel poolel.<sup>16</sup>

Meetrikaraamatu järgi oli Tormas suremus kõige suurem veebruaris-märtsis (maeti 9 täiskasvanut ja 39 last) ning juu-

<sup>16</sup> ENSV RAKA, f. 1265, nim. 3, s. 4, l. 318. — Põrnatõbi esinevat küll õige tihti, kuid harva surevat sellesse kihelkonnas rohkem kui 10 inimest aastas. 1757. a. olevat ta aga Tartu kreisi põhjaosas ja Eestimaaal kohutavalt laastanud. Haigus esinevat vaid eestlaste hulgas ja tema põhjuseks olevat juba pooleldi riknenud kala söömine. Ravitavat seda paisele (tuntud muide surmavilli nime all) peenendatud tina ja poolitatud sibula pealepanemisega. Seekord levis taudilaine põhjust lõunasse. (Vt. ka Ligi H. Talurahva arv ja paiknemine Eestimaa, lk. 289).

lis-augustis (maeti 11 täiskasvanut ja 43 last). Üldse suri Tomas sel aastal 150 last. Puhjas langes enamik matuseid ajavahemikku märtsist juunini (26 täiskasvanut ja 70 last). Kodaveres olid esimesed 10 kuud päris tavalised, kahel viimasel tõusis suremus järsult; 35 maetust suri 15 (neist 12 täiskasvanut) siberi katku (*an einem Blatter*). 1756. ja 1757. a. demograafilisi näitajaid mõjutas tõenäoliselt viljaikaldus 1756. a. Tartu linnamõisate talupojad näiteks ei saanud sel aastal rukkilt seemetki.<sup>17</sup> 1758. aasta näitajad olid kahe eelmise aasta omadest märksa paremad. Kõige halvem oli see aasta Tartu- ja Saaremaal. Negatiivse iibega kihelkondi oli vaid kaheksa (Lohusuu, Laiuse, Kodavere, Kanepi, Pilistvere, Pärnu, Kihnu, Põide). Erinevalt teistest suure suremuse aastatest oli lapsi maetute hulgas suhteliselt vähe — 50—60%. 1759. a. ületas ristimiste arv neljandat korda pärast katku matuste arvu rohkem kui 4000 võrra, ehkki sündimus polnud sel aastal eriti kõrge. Nii sel kui ka järgmisel aastal oli iive kõikides kihelkondades positiivne. Kõrge abiellumus ja madal suremus 1758. ja 1759. a. sunnivad arvama, et erinevalt Läti alast ei olnud 1758. a. meil tõsist ikaldust.

Ajavahemikus 1760—1764 abiellus aastas keskmiselt 1985 paari, ristiti 9035 last, maeti 5992 surnut. Keskmise ristimiste ja matuste vahe oli 3043, Pokrovski indeks 1,51. Laulatasi oli 7 ja ristimisi 6% rohkem, matuseid aga 16% vähem kui eelmisel viisaastakul. Iive tõusis 114, Pokrovski indeks 26%.

Abiellumus oli muidu väga ühtlane, ainult 1762. a. oli see madalam (laulatati 1837 paari). Sündimus oli madalaim 1763. (8346 ristimist), kõrgeim 1764. a. (9586 ristimist). Suremus oli suur 1761. ja 1763. a. (vastavalt 4830 ja 4634 matust). Maakondade näitajad olid Lõuna-Eesti keskmistele võrdlemisi lähedased. 1760. a. oli iive teist aastat järjest kõikides kihelkondades positiivne. 1761. aasta oli märksa ebasoodsam. Suremus ületas sündimuse üheksas kihelkonnas; peale Karksi asusid need kõik Tartu- ja Võrumaal. Ka terve Tartumaa iive oli praktiliselt null. Tegemist on tüüpilise lastehaiguste aastaga. Rannus näiteks suri 39 täiskasvanut ja 167 last, neist suur osa rōugetesse.

1762. a. Pokrovski indeks oli viisaastaku parim — 2,00. Suremus ületas sündimuse vaid Äksi kihelkonnas. Järgmisel aastal oli selliseid kihelkondi tervelt 11, neist 6 Tartumaal; ka kogu selle maakonna iive oli negatiivne. Suremus oli suurem aasta esimestel kuudel, eriti märtsis-aprillis. Surmapõhjustest on sagedasemad rōuged ja leetrid. Rōugetaud levis seekord läänest itta. Väandras algas laste suur suremus juba 1762. a. lõpul. Kagu-Eestisse jõudsid rōuged alles aasta pärast ja nende haritipp langes 1764. a. kevadele ja suvele. Näiteks Kanepis maeti aprillist augustini 164 inimest, neist 138 last.

<sup>17</sup> ENSV RAKA, f. 995, nim. 1, s. 56, l. 16.

Ajavahemikus 1765—1769 abiellus aastas keskmiselt 2094 paari, ristiti 9676 last, maeti 5917 surnut. Keskmise ristimiste ja matuste vahe oli 3759, Pokrovski indeks 1,64. Laulatusi oli 6, ristimisi 7, matuseid 1% rohkem kui eelmisel viisaastakul. Iive tõusis 22, Pokrovski indeks 8%.

Abiellumus oli sel viisaastakul ühtlaselt kõrge, kõikudes 2028 ja 2189 vahel. Kõige vähem sõlmiti abielusid 1765. a., kõige vähem ristiti (9100) sellele järgnenud aastal; kõige suurem oli abiellumus 1767. a., kõige enam ristiti (10500) 1768. a. Niisiis ristiti sel aastal Lõuna-Eesti maakihelkondades esmakordselt üle 10 000 lapse. Stabiilne oli sel viisaastakul ka suurem. Kõige vähem oli matuseid 1765. a. (5477), kõige rohkem 1767. a. (6443). Teistest erinevalt oli Võrumaal suurem suurim 1766., Tartumaal 1769. a. Haruldaselt ühtlane oli ka iive. Tartu- ja Viljandimaal oli iive suurim 1766., seevastu Võrumaal oli ta sel aastal kõige väiksem. Negatiivne polnud iive sel viisaastakul üheski maakonnas kordagi. Kihelkondadest ületas suurem 1765. a. sündimuse vaid Karulas. Järgmisel aastal oli selliseid kihelkondi neli: Puhja, Rõuge, Urvaste ja taas Karula. Ohvreid nõudsid sel aastal tüüfus, düsenteeria ja difteeria. 1767. a. oli iive negatiivne kihelkonnal ja teist aastat järjest Rõuges. Kihelkonnal oli suurem suur kolmandas kvartalis — maeti 85 inimest, neist enamik lapsed. 1768. a., mis oli XVIII saj. suurima iibega aastaid, oli sündimus ülekaalus kõikides kihelkondades. 1769. a. oli negatiivse iibega kihelkondi kaks: Hargla ja Palamuse.

Ajavahemikus 1770—1774 abiellus aastas keskmiselt 2363 paari, ristiti 9935 last, maeti 7683 surnut. Keskmise ristimiste ja matuste vahe oli 2252, Pokrovski indeks 1,29. Laulatusi oli 9, ristimisi 3, matuseid 30% rohkem kui eelmisel viisaastakul. Iive langes 40, Pokrovski indeks 21%.

Abiellumus kõikus sel viisaastakul tugevasti: 1772. a. langes laulatuste arv esmakordselt pärast 1762. aastat alla 2000, kahel järgmisel oli see suurem kui ühelgi eelmisel pärast 1711. aastat — vastavalt 2582 ja 2851. Viimane arv ületati alles 1790. a. Teistest maakondadest erinevalt sõlmiti Saaremaal kõige vähem abielusid 1771., kõige enam 1773. a. Sündimus oli madalaim 1772. a. (9291 ristimist), kõrgeim 1770. ning 1774. a. (vastavalt 10 188 ja 10 723 ristimist). Märksa enam kõikus suurem. Kõige vähem oli matuseid 1770. a. (6031), kõige rohkem 1772. a. ja 1773. a. (vastavalt 8442 ja 9465). Iive oli väga väike kahel järjestikusel aastal — 1772 ja 1773. Neist esimesel oli iive negatiivne kahes idapoolses maakonnas, teisel — kõige läänepoolsemas. 1770. a. oli sündimus ülekaalus kõikides kihelkondades. Järgmisel aastal oli iive negatiivne seitsmes (21-st) Tartu- ja Võrumaa kihelkonnas (Rannu, Rõngu, Otepää, Võnnu, Vastseliina, Rõuge, Urvaste). Võnnus nõudsid rohkesti ohvreid rööved ja düsenteeria, mille laastamistöö oli eriti ränk Rõuges: juu-

lis-augustis oli *Köttotõbbi* seal surmapõhjuseks 169 juhul (üldse maeti 198 inimest).

1772. a. ületas suremus sündimuse veidi Tartumaal, õige tunduvalt aga Võrumaal. Iive oli negatiivne 12 kihelkonnas; neist viis asusid Võru- (Põlva, Räpina, Vastseliina, Rõuge, Kanepi) ja viis Tartumaal (Puhja, Rõngu, Rannu, Kambja, Võnnu). Lisandusid Audru ja Pärnu. Rannus, Rõngus, Võnnus, Vastseliinas ja Rõuges oli iive negatiivne teist aastat järjest. Eriti raske oli aasta esimene pool. Kambjas maeti jaanuarist maini 242 surnut. Rõuge meetrikaraamatu järgi oli peamine surmapõhjus *pal-läv többi*<sup>18</sup>, selle järel *rindtõbbi*. Võnnus oli üsna sagedane düsenteeria. 1773. a. olid matused ülekaalus Saaremaal, seda peamiselt Põide ja Valjala arvel. Üldse oli negatiivse iibega kihelkondi 17. Põlvas ja Räpinas olid matused ülekaalus teist, Võnnus koguni kolmandat aastat järjest. Valjalas langes ligi kolmveerand selle aasta surmajuhtumitest kolmandasse kvartalisse, seega just n. õ. düsenteeriakuudele. Võrdlemisi soodne oli 1774. aasta. Suremus ületas sündimuse vaid Tormas, Lohusuus, Puhjas ja Vastseliinas. Eriti head olid seekord Saaremaa näitajad. Esmakordselt XVIII saj. jooksul ristiti seal üle tuhande (1088) lapse, matuseid oli üle kahe korra vähem kui eelmisel aastal. Iive küündis jälle üle 600 ja oli terve sajandi kõrgemaid. Ka teiste läänepoolsete maakondade näitajad olid nagu Eestimaalgi sel aastal head. Suremus oli suurem aasta lõpul.

Ajavahemikus 1775—1779 abiellus aastas keskmiselt 2375 paari, ristiti 10985 last, maeti 6785 surnut. Keskmise ristimise ja matuste vahe oli 4200, Pokrovski indeks 1,62. Ristimisi oli 10% rohkem, matuseid 12% vähem kui eelmisel viisaastakul. Abiellumus jäi endiseks, iive tõusis 86, Pokrovski indeks 26%.

Abiellumus oli silmapaistvalt stabiilne. Kõige vähem sõlmiti abielusid viisaastaku viimasel, kõige rohkem esimesel aastal (vastavalt 2274 ja 2450 laulatust). Teistest erinevalt oli abiellumus Võrumaal kõige suurem 1776., Saaremaal 1778. a., kõige väiksem — Saaremaal 1776., Pärnumaal 1777. a. Sündimus oli madalaim 1776., kõrgeim 1779. a. (vastavalt 10400 ja 11595 ristimist). Ka suremus oli madalaim 1776. a. (6138 matust), kõrgeim aga 1778. a. (7140 matust). Teistest erinevalt oli Pärnumaal suremus 1778. a. just kõige madalam, kõige kõrgem oli ta seal ja Saaremaal 1779. a. Erakordselt stabiilne oli iive, mis kõikus 3777 ja 4742 vahel (vastavalt 1777. ja 1779. a.). Ühelgi aastal ei olnud iive ainsaski maakonnas negatiivne. 1775. a. ületas suremus sündimuse kolmes kihelkonnas: Äksis, Palamusel ja Põltsamaal. Tavalisest rohkem oli matuseid septembrist detsembrini.

<sup>18</sup> Võimalik, et see oli tüüfus, mis järgmise aasta algul põhjustas rohkesti surmajuhte Loode-Eestis (vt. Ligi H. Talurahva arv ja paiknemine Eestimaal, lk. 291).

Lohusuus olid peaaegu ainsateks surmapõhjusteks «rinna» ja «kõhutõbi» ning *will*. Epideemiaid siiski polnud. Sama võib öelda ka 1776. aasta kohta, mil iive oli negatiivne vaid Harglas. 1777. a. oli suremus ülekaalus viies Kagu-Eesti kihelkonnas (Karula, Urvaste, Otepää, Rõngu, Rannu). Kõige laastavam oli røuge-taud, mis näiteks väikeses Kolga-Jaani kihelkonnas nõudis ohvriks 106 last (maetute üldarv 136). Taud hoogustus sügisel ja jätkus ka 1778. aasta esimestel kuudel. Kuna täiskasvanute suremus oli väga väike, ei olnud siiski üheski kihelkonnas iive negatiivne. Sündimus oli kõikjal ülekaalus ka järgmisel aastal. Üldse oli selle viisaastaku iive kogu vaadeldava perioodi suurim. Juba see asjaolu, samuti põhiliste demograafiliste näitajate haruldane stabiilsus sunnivad arvama, et ilmastik ei saanud olla ebasoodne. Viljasaagid olidki noil aastail vähemalt rahuldavad või isegi head. Ka kirjanduses halvaks saagiaastaks loetud 1776. aasta ei ole demograafilisi näitajaid negatiivselt mõjutanud. Tumala mõisast pärinevad andmed lubavad arvata, et suvine põud kahjustas küll mõnevõrra suvivilja, seevastu talivilili oli üle keskmise (saagikus 8,8 seemet). 1777. aasta taliviljasaak oli Tumalas aga lausa erakordne — rukis andis 12, nisu koguni 16 seemet.<sup>31</sup>

Kokkuvõttes võib öelda, et demograafiline areng Lõuna-Eesti külas oli katkujärgse seitsme aastakümne vältel silmapaistvalt soodne ja erakordselt stabiilne. Sündimus oli ühtlaselt kõrge, seda eriti vahetult pärast katku, aga ka alates 1730-ndate aastate keskpaigast, mil abiellumisikka jõudis katkujärgne põlvkond. Suhteliselt madal oli suremus. Sündimuse ületas ta vaadeldaval alal tervikuna ainult 1756. ja 1757. a., põhjuseks oli tervet Eesti ala tabanud ränk røuge-taud, millele lisandus siberi katk. Kõrge oli suremus tõenäoliselt tüüfusest tingituna ka 1772.—1773. a. Kõrgema suremusega torkavad silma Tartu- ja Võrumaa; tunduvalt madalam on suremus Saare- ja Pärnumaal: ajavahemikus 1715—1780 on Pokrovski indeks Tartumaal 1,49, Võrumaal 1,54, Viljandimaal 1,69, Pärnumaal 1,73, Saaremaal 1,76; Lõuna-Eesti keskmine on 1,59. Demograafilise arengu piirkondlik eripära väärib aga edaspidi üksikasjalikumalt käsitlemist.

## ДЕМОГРАФИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ В ЮЖНОЙ ЭСТОНИИ В 1711—1780 ГГ.

Х. Лиги

Резюме

В опубликованной десять лет назад работе автор следил за динамикой крестьянского населения Южной Эстонии после чумы 1710—1711 гг. на основе материалов земельных (гаковых) реви-

<sup>31</sup> ENSV RAKA, f. 1862, nim. 1, s. 132.

зий. В данной статье рассматривается естественное движение сельского населения Южной Эстонии на основе церковных метрических книг, в которых зарегистрированы бракосочетания, крещения и похороны. К сожалению, метрические книги сохранились лишь частично; особенно мало их от первой половины указанного периода. В статье предпринимается попытка восполнить пробелы данных при помощи интерполяции. Данные, характеризующие демографическое развитие, приведены в тексте по пятилеткам. Сделана также попытка выяснить факторы, определявшие динамику роста сельского населения.

Оказывается, что демографическое развитие после чумы очень сильно отличается от обычного. Характерными являлись низкая смертность, высокая рождаемость, в результате чего — большой ежегодный прирост. Причина заключается в благоприятной для прироста возрастной структуре населения. В первый год после эпидемии чумы было чрезвычайно много бракосочетаний. В дальнейшем брачность и очень тесно связанная с ней рождаемость стабилизировались; более значительные отклонения от нормального наблюдались лишь в неурожайные годы. Гораздо больше колебалась смертность: число похорон по кихелкондам и уездам нередко в 2—3 и даже больше раз превышало число похорон смежных лет. Это зависело от распространения таких заразных болезней, как оспа, дизентерия, брюшной тиф, скарлатина, корь, коклюш, сибирская язва. Самыми тяжелыми в тот период были 1756—1757 гг., когда смертность превышала рождаемость. Основной причиной являлась свирепствовавшая по всей Эстонии эпидемия оспы, к которой прибавилась сибирская язва. Высокой была смертность и в 1772—1773 гг.; причиной являлся тиф. Бросается в глаза особенно высокая смертность в Юго-восточной Эстонии; значительно ниже была она в уездах Сааремаа и Пярнумаа. Индекс Покровского был в Южной Эстонии в среднем 1,59 (в Тартумаа—1,49, в Пярнумаа — 1,73, в Сааремаа — 1,76).

## ÜBER DIE DEMOGRAPHISCHE ENTWICKLUNG IN SÜDESTLAND VON 1711 BIS 1780

H. Ligi

### Zusammenfassung

Die Dynamik der Zahl der Bauernschaft in Südestland nach der Pest von 1710 und 1711 ist vom Autor aufgrund der Landrevisionen und der Seelenrevisionslisten schon früher behandelt worden. Im vorliegenden Beitrag wird die natürliche Bewegung der Bauernschaft von 1711 bis 1780 anhand der Kirchenbücher

verfolgt, in denen Eheschliessungen, Taufen und Begräbnisse im Bereich der Gemeinde eingetragen wurden. Von der Anfangsperiode der zu untersuchenden Zeitspanne sind Kirchenbücher vieler Gemeinden nicht erhalten geblieben (s. Tabelle 1); man hat dann versucht, die Lücken mit Hilfe von Interpolierung zu schliessen (s. Tabelle 2). Die Kennziffern, die die demographische Entwicklung charakterisieren, werden im Text je nach Jahrfünften gegeben; zugleich hat man versucht, die Faktoren hervorzuheben, die diese Entwicklung jedes Jahr beeinflusst haben.

Es hat sich herausgestellt, dass sich die demographische Entwicklung in den der Pest folgenden Jahren von der gewöhnlichen Entwicklung beträchtlich unterscheidet. Charakteristisch für sie ist der ausserordentlich grosse natürliche Bevölkerungszuwachs, der durch die für diese Zeit auffallend niedrige Sterblichkeit und die hohen Geburtenzahlen bedingt ist. Die Ursache liegt in der ungewöhnlichen Altersstruktur der Bevölkerung nach der Pestepidemie. Für das erste Jahr nach der Pest ist eine besonders hohe Zahl von Eheschliessungen charakteristisch. In der Folgezeit stabilisieren sich die Heirats- und die damit verbundenen Geburtenzahlen; nur Missernten können hier grössere Abweichungen nach sich ziehen. Viel grössere Schwankungen weist die Sterblichkeit auf: die Zahl der Begräbnisse konnte in einem Kirchspiel oder einem Kreis die der vorhergehenden oder folgenden Jahre 2—3mal und sogar mehr übersteigen. Das hing in erster Linie von der Verbreitung der Infektionskrankheiten ab (vor allen der Pocken, aber auch der Dysenterie, des Typhus, des Scharlacks, der Masern, des Keuchhustens, des Milzbrandes usw.). Am schwierigsten waren in der zu untersuchenden Periode in Süd-estland die Jahre 1756 und 1757, in denen es einen Sterblichkeitsüberschuss gab. Die Ursache war eine schwere Pockenepidemie, von der das ganze estnische Territorium betroffen wurde und die noch vom Milzbrand begleitet wurde. Sehr hoch war die Sterblichkeit auch von 1772 bis 1773, wahrscheinlich durch den Typhus bedingt. Durch eine hohe Sterblichkeit zeichnen sich die Kreise Tartu und Võru aus; bedeutend niedriger war die Sterblichkeit im Kreis Pärnu und auf der Insel Saaremaa: in der Zeitspanne von 1715—1780 ist der Index von Pokrovski in dem Kreis Tartu 1,49, im Kreis Pärnu 1,73, auf der Insel Saaremaa 1,76; der Durchschnittswert von Süd-estland ist 1,59.